

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

P. Kurpershoek, Hoofddorp

Schepping of evolutie

In mijn jongere jaren was deze titel als thema van een inleiding voor de jeugdvereniging altijd goed voor een stevig stuk discussie. We zaten daar echt mee. De 'creationisten' deelden spiegelglazen uit, waarop aan de niet spiegelende zijde gedrukt stond: 'Adam of aap? z.o.z.!' Ik geloof niet dat daar één evolutionist door tot andere gedachten is gekomen.

De laatste tijd lijkt de discussie over schepping of evolutie wat geluwd te zijn. In ieder geval zijn de scherpe kantjes er wel af. Dat zou best eens een gevolg kunnen zijn van het feit dat de evolutietheorie ook in onze kring meer en meer wordt aangehangen. Mijn catechisanten kijken me vreemd aan als ik probeer de Adam of aap-discussie los te maken. Is dat een probleem dan? De evolutietheorie is toch bewezen!

Bovendien, als we dr. H.M. Kuitert mogen geloven in zijn 'Het algemeen betwijfeld christelijk geloof', heeft de evolutietheorie 'allang haar levensbeschouwelijke lading verloren' (blz. 76). Het gevaar lijkt dus wel geweken. Inderdaad het gevaar lijkt geweken. Maar dan omdat de evolutietheorie vanwege haar eigen ongeloofwaardigheid binnen afzienbare tijd afgeschreven zal worden.

Schitterend ongeluk

Van de Delftse natuurkundige Dr. A. van den Beukel verscheen (bij Ten Have, Baarn) eind vorig jaar: 'Met andere ogen, over wetenschap en het

zoeken naar zin'. Dezelfde schrijver publiceerde in 1990: 'De dingen hebben hun geheim, gedachten over natuurkunde, mens en God'. In beide boeken relateert Van den Beukel het belang van wetenschap en techniek als brengers van heil en zegen en laat hij zien hoe een natuurkundige toch christen kan zijn.

In het laatst verschenen werk gaat Van den Beukel na op welke wetenschappelijke basis uitspraken van de meerderheid van de biologen (de zgn. neo-Darwinisten, naar Charles Darwin, uitvinder van de evolutietheorie) berusten, die menen dat de mens is voortgekomen uit allerlei volstrekt willekeurige scheikundige reacties. „De mens is een (schitterend) ongeluk!”, zegt één van hen. En een ander: „Evolutie is niet langer een wetenschappelijke hypothese, het is een feit”.

Van den Beukel heeft daar zo z'n twijfels bij. Als dit soort uitspraken waar is, is alles volstrekt zinloos geworden. „De uitspraak dat de mens een schitterend ongeluk is, staat, hoe je het ook wendt of keert, lijnrecht tegenover de fundamentele notie van het christelijk geloof dat God de mens doelbewust heeft gewild en dat Hij de wereld naar een eindbestemming leidt. (God uit wie en door wie en tot wie alle dingen zijn.)”.

Darwinisme stort in

Het aardige van Van den Beukel is nu, dat hij zelf geen fundamentalist of creationist is. Hij bestrijdt de evolutio-

nisten niet met bijbelse argumenten, ontleend aan de eerste hoofdstukken van Genesis. Die zijn niet geschreven om ons wetenschappelijke informatie te verschaffen over het ontstaan van de wereld. Als wetenschapper raakte Van den Beukel wantrouwig vanwege de zelfverzekerdheid waarmee de meerderheid van de biologen waarheden omtrent de evolutie verkondigt. En als wetenschapper ging hij op zoektocht door biologenland. Z'n reisverslag bestrijkt vele bladzijden en kan in het korte bestek van dit artikel niet samengevat worden. Men leze zelf. De wetenschappelijk gefundeerde conclusie van Van den Beukel is vernietigend voor de evolutiebiologen, die hij leerde kennen als een club starre, dogmatische pseudo-wetenschappers, heftig gelovend in hun eigen vooroordelen.

Van den Beukel voorspelt het einde van de evolutietheorie, de eerste tekenen zijn al zichtbaar. „Het Darwinisme staat op instorten, is wat mij betreft al ingestort, en het wachten is op het nieuwe. (...) Na Marx loopt nu ook Darwin op z'n laatste benen”...

in dit nummer

163 H. van Winkelhoff, **De mens en de schepping (1)** 165 H. de Jong, **De samenleving verandert. En de kerk?**
167 Jong in Zwolle 168 K.B. Holwerda, **'...hoe de oorlog is verdwenen...'** 170 H. Wierenga, **Levensverlengend handelen bij pasgeborenen (4)** 172 M.R. van den Berg, **Vragen van toen – vragen van nu (4)** 174 J.J. Oostenbrink, **Voor welke kerk, zei U?**

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

- 13 mei Ambtsdragerskonferentie
Landelijk Samenwerkings-
overleg NGK-CGK; 10.30 uur
te Almere
- 13 mei Zendingsvoorjaars-
vergadering Leerdam met
samenwerkende kerken
- 13 mei SOS-jaarvergadering te
Amersfoort
- 18 mei Jubileumbijeenkomst
Stichting Emeritaats
Voorziening; 16.00 uur te
Utrecht
Voorjaarsvergadering
Stichting Emeritaats
Voorziening; 19.30 uur te
Utrecht
- 20 mei Voortgezette Landelijke
Vergadering Apeldoorn
(Vrouw in diakenambt)
- 25 mei Jeugddag NGJ te Zwolle
- 16 sept. Landelijke Vrouwen-
contactdag te Enschede;
spreker: ds Jan Mudde
- 18 sept. Symposium 25 jaar STAGG
voor predikanten te
Amersfoort
- 23 sept. Voorgezette Landelijke
Vergadering Apeldoorn (AKS)
- 18 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwerkende
kerken

In de eerstkomende nummers (o.a.):

H. Algra, De zaag of de naaimachine?
R.R. Ganzevoort, Hoe houden we de kerk bij de jeugd?
C.P. Kleingeld, Weest dan barmhartig.
J.J. Lakerveld, Hoe houden we de jeugd bij de kerk?
H.R.S. van der Veen, Het lied van de christelijke gemeente.

Vraag aan onze abonnees:

Heeft u de machtigingskaart voor automatische betaling van het abonnement al ingestuurd? Help ons de administratiekosten te verlagen!

Gedaanteverandering

Op de jaarvergadering werd het al aangekondigd – zie het verslag in het vorige nummer van Opbouw – en nu reeds is het zichtbaar: namelijk de gedaanteverwisseling die ons blad bezig is te ondergaan. Inderdaad: bezig is ... want wat u vandaag waarneemt, is nog maar een deel van de totale verandering, die het blad zal ondergaan. Er zit dus meer aan te komen. Om technische redenen – waarmee wij u maar niet zullen vermoeien – is besloten om te kiezen voor een gefaseerde doorvoering van de uiteindelijke nieuwe vorm van ons blad.

De verandering met ingang van dit nummer betreft het formaat en de papiersoort. Het formaat is teruggebracht naar het tegenwoordig gangbare A4-formaat. Handig – zo denken we – voor hen die de goede gewoonte hebben Opbouw te bewaren. Natuurlijk betekent dit dat er per pagina minder tekst te plaatsen en te lezen valt. Maar dat zullen we kom-

penseren door per jaargang met meer pagina's te verschijnen dan tot dusverre het geval was. Als regel zal elk nummer nu 20 pagina's tellen, en – indien nodig – 24 pagina's. Daarnaast is de papiersoort waarop ons blad gedrukt wordt een andere geworden. In plaats van het tamelijk grijze papier gebruikt de drukker nu witter papier. Terwijl we nog onderzoeken of het mogelijk is Opbouw op bovendien ook nog chloorvrij papier te laten drukken.

Zoals gezegd: het betreft op dit moment een deel van de totale verandering, die ons blad ondergaat. Over enkele nummers zal ook de gehele lay-out herzien worden. Bestuur en redactie moeten nog een definitieve keuze maken tussen diverse ontwerpen die er op dit moment zijn. Het ziet er naar uit dat we in juni met een totaal vernieuwd uiterlijk zullen kunnen verschijnen.

Bestuur en redactie

H. van Winkelhoff, Amstelveen

De mens en de schepping (1)

Het scheppingsverhaal begint met de bekende woorden: „In den beginne schiep God de hemel en de aarde.” We kijken er niet van op, maar Israël sprak deze woorden in een wereld en in een tijd dat de volken geloofden dat er vele goden aan de touwtjes trokken. Deze volken bedachten zelf hun goden die daardoor zeer menselijke trekken kregen: ze beconcurreren, bedriegen en bestrijden elkaar. De goden hebben allemaal hun eigen specialiteit: de ene heerst over de zee, de ander waakt over de vruchtbaarheid van mens, dier en gewas, de ander gaat over defensie enz.

De goddelijke macht werd door de mensen verdeeld over meerdere goden en er was een soort president, premier als hoogste God en die probeert al zijn goden bij elkaar te houden. De goden als menselijke projectie dus. De mensen toen zagen net als wij in de wereld de verdeeldheid, verwarring en elkaar tegenstrijdige krachten en ze kwamen tot de conclusie dat de wereld derhalve niet door één God, maar door meerdere machten, krachten of goden geregeerd werd. Als er iets rampzaligs gebeurde zoals een overstroming, een droogte, oorlog, dan was dit kwaad te wijten aan een god die om de ene of de andere reden vertoornd was geraakt. Zo'n God moest je dan weer tevreden stellen met gebeden, offers of door het bouwen van een tempel zodat hij niet buiten de aandacht viel. De goden moeten vrede hebben, er moet balans zijn tussen hen onderling en tussen hen en de mensen.

„Gij zijt het, die...”

Hierteenover staat het woord van Mozes in Deuteronomium 6:4: „Hoor, Israël: de Here is onze God; de Here is één.” Deze Here heeft de hemel en de aarde gemaakt, Hij alleen en van andere goden wordt totaal niet gesproken. Die zijn er domweg niet. Dat is de belijdenis van Genesis 1. In die tijd waarin men het naast elkaar bestaan van goed en kwaad, licht en duisternis, leven en dood verklaarde uit de veelheid van goden, moet deze belijdenis verbazing en spot hebben gewekt rondom Israël (Psalm 115: 2,15; 138:1). Immers, hoe kan alles wat er in de wereld gebeurt aan één God worden toegeschreven? Denk aan de altijd weer terugkerende vraag hoe een liefdevolle en almachtige God alle ellende in de wereld kan toelaten. Heeft God dan meerdere gezichten? Een Januskop? Of zijn er meerdere goden? Israël heeft met Genesis 1 temidden van de volken die vele goden dienden, het geloof in de ene God beleden. Zie ook Psalm 74:12-17: „Gij zijt het...” Deze God heeft de dag gemaakt, het licht, maar ook de nacht, de duisternis. Immers: „Uwer is de

dag, uwer ook de nacht.” Zie ook Prediker 7:14. Deze God heeft ook de gevaarlijke, grote dieren gemaakt: de Leviathan en de Behemoth (Job 38,39; Psalm 104: 26) en Hij heeft ook de leeuw en de gier gemaakt en ook hun prooi (Psalm 104:21; Job 39:30-33). God heeft geen concurrentie (Jesaja 44:8,24; 45: 12, 18-21).

Tweeheid

God heeft dus nacht en dag gemaakt. Deze tweeheid zien we herhaaldelijk in het scheppingsverhaal. Hemel en aarde, water boven en water onder, land en water. God maakt scheiding met als gevolg een telkens terugkerende tweeheid. Om ons heen kijkend kunnen we dat zonder moeite herkennen: licht-donker, warm-koud, zomer-winter, mannelijk-vrouwelijk, zwak-sterk enz. God voert dit nog verder door, want op de derde dag komen er allerlei bomen en planten op uit de aarde. Op de vierde dag maakt God allerlei hemellichamen voor overdag en voor de nacht en op de vijfde dag mogen de bewoners intrekken in Gods huis en maakt Hij de vogels in de lucht en allerlei dieren in de zee. Op de zesde dag is de aarde zelf aan de beurt en maakt God de landdieren. God houdt licht en duisternis van elkaar gescheiden evenals de wateren onder en boven en ook de zee krijgt haar plek toegewezen zodat de aarde, het droge veilig is. De Here waakt daarover dat alles binnen de gestelde grenzen blijft en dan is de schepping een veilige plek (zie de artikelen van A. van der Dussen).

Verscheidenheid

Alleen zwart en wit is echter te weinig en daarom ontstonden er vanuit het licht alle mogelijke kleuren en vanuit de aarde begon er van alles te groeien en de Here maakte allerlei soorten dieren naar hun aard. Dieren in de lucht, de zee en op de aarde. In de schepping zien we de veelkleurigheid Gods, zijn creativiteit. De schepping als een schitterend vuurwerk. De Here heeft in de schepping ook een drang gelegd naar nog meer en nog verder. De drang naar verdere ontwikkeling. Dat is trouwens ook een opdracht (Genesis 1:22). Die ontwikkeling zien we als God bezig is met scheppen: eerst planten en bomen en later de dieren die een zekere vrijheid en zelfstandigheid hebben waarbij de wilde dieren daarin weer wat verder zijn ontwikkeld dan de kuddedieren, het vee. Koploper hierbij is de slang waar de mens nog mee te maken zal krijgen. Deze voorwaartse drang naar meer en meer heeft de Here Zelf in zijn schepping gelegd. Alleen, wie houdt dit in de hand? Een paard moet door zijn berijder worden getemd,

maar de schepping heeft ook een teugel nodig, anders gaat ze ongeremd alle kanten op. Er is dus een plan, een bestuur nodig. Ze moet dicht bij haar Maker blijven.

De mens

God scheidt de mens. Die mag de schepping temmen, zodat ze gehoorzaam leert te zijn en zich zal laten leiden naar haar Maker. De mens kan dat, want hij is gemaakt naar Gods beeld en gelijkenis. Net als God is de mens ook één. Het is de bedoeling dat de mens al die lijnen van de schepping neemt, ze bij elkaar houdt als een teugel en ze afbuigt in de richting van God die het begin en het einde is. De mens mag van al die lijnen één lijn maken die aan het einde weer uitkomt bij het begin zodat er a.h.w. een cirkel ontstaat. Het is daarom heel wonderlijk met die mens. Die troont als koning boven de schepping en staat aan het einde daarvan en je zou zeggen dat die mens daarmee heel ver van God verwijderd is. Immers, hij is zelf iemand, maar juist daarin staat Hij weer heel dicht bij God. Een mens die oneindig ver van God verwijderd is, kan ineens een vriend van God worden, zoals Paulus. De mens is als hoogtepunt ook eindpunt. Daarom rust. Wat God betreft is de schepping klaar. Maar nee, toch eigenlijk ook weer niet. In Genesis 1 wordt de mens kant en klaar geschapen: mannelijk en vrouwelijk. In Genesis 2 echter niet. Hier is de mens eerst mannelijk en deze mens voelt zich begrijpelijk nogal verloren in de wereld, want hij ziet dat er van alles twee is: mannetje en vrouwtje. De eerste waarom-vraag: waarom ben ik alleen? Hij voelt zich in deze wereld niet compleet en niet thuis. Er is niemand met wie hij als mens kan communiceren, niemand die hem begrijpt, geen gelijke. Ook hierin was hij naar het beeld en de gelijkenis van God gemaakt. Immers, God zag ook dat de planten groeien, dat het vee geduldig graast en dat de wilde dieren vrijelijk hun gang gaan, maar naar Hem vragen ze niet. Hem loven ze niet. Daarom wil God iemand met wie Hij werkelijk kan communiceren, die ook namens de schepping kan spreken en die de stem en de lofzang van de schepping zelf in de mond kan nemen en kan doorgeven aan God. Dat kan de mens niet alleen. Daarom maakt God ook de vrouw. Zij is ook gemaakt naar het beeld en de gelijkenis van God, maar ze is anders dan de man. En nu is het spannend dat God die spanning van de schepping, van plus en min, dat God die ook in de mens heeft gelegd. Ook de mens werd a.h.w. in tweeën geknipt. Daardoor was de mens veel beter op zijn plaats in de schepping. Fijn, maar tegelijk zal de mens die

spanning in de schepping, die tweedeling, zelf ook gaan ervaren binnen zichzelf. D.w.z. in de relatie tussen man en vrouw. De vrouw is immers een hulp niet naast of onder hem, maar tegenover hem, een hulp die hem aanvult. Ondanks deze tweedeling kunnen man en vrouw toch één zijn (2:24). Er is vrede en harmonie mogelijk. Maar dat gaat niet vanzelf. Dat kost soms veel moeite. Deze moeite vinden we in de hele wereld. Hier en daar is er vrede, maar het tegendeel wordt ook gevonden in oorlog en tegenstrijdige wensen en belangen. Geen willen zoeken van elkaar, maar veelmeer een verwijderen van elkaar weg. Zo wordt de schepping een rommel en valt ze uit elkaar. Dat heersen, dat brengen van de schepping onder die ene noemer van Gods lof, dat is ons niet goed afgegaan. Het heersen werd meer mishandelen (Jesaja 5:7). Van scheppingswege was dit echter niet de bedoeling. God heeft de tweedeling en de enorme verscheidenheid en ontwikkelingsmogelijkheden meegegeven aan zijn schepping en het was de roeping van de mens om dat geweldige potentieel bij elkaar te houden, vrede te maken en harmonie te brengen, zodat de schepping niet doeleloos als vuurwerk uit elkaar zou vallen. Veelkleurigheid en verscheidenheid werden verdeeldheid en chaos. Is dat ook niet wat we lezen in het verhaal van de torenbouw van Babel? De oorzaak wordt in de bijbel met name genoemd: we wilden zelf God zijn. De mens (Adam) is verder gegaan daar waar hij pas op de plaats had moeten maken en zich had moeten omkeren naar God. Dan had hij mogen eten van de boom des levens. Het is eigenlijk het verhaal van de zoon die zijn erfenis voortijdig opeist en het huis van zijn vader uitloopt de wijde wereld in. Zo zijn wij eigenlijk het huis van Gods goede schepping uitgelopen en de deur die we opengooide, dat was de boom der kennis van goed en kwaad. Die deur had dicht moeten blijven, want die deur mag God alleen maar open en dicht doen. Iedereen doet die deur open leert de Prediker ons want er is niemand die goed doet zonder te zondigen (7:20). Ieder mens wil van nature zelf god zijn en in het middelpunt van alle dingen staan. Het verhaal van Adam is daarom het verhaal van de mensheid en van ieder individu. Een model. Daarover de volgende keer meer.

Kontakten met buitenlandse kerken

Wie voor een tijd in het buitenland verkeert, om welke reden dan ook, gaat al gauw op zoek naar een kerk. Want juist in een vreemde omgeving is het van belang om broeders en zusters te ontmoeten en op zoek te gaan naar de eenheid in het geloof. Het zijn vaak geweldige ervaringen die je als gelovige dan opdoet.

Over de grenzen van het eigen land, vaak deelgenoot van een andere cultuur, en tegelijkertijd eenheid in de Here Jezus ervaren. Genieten van een dienst die vaak anders vorm wordt gegeven dat wat wij gewend zijn, maar waarin we ons toch verbonden mogen weten met de Kerk die de Here Jezus vergadert.

Het ontmoeten van andere kerken doen we niet alleen maar individueel. Ook als Nederlands Gereformeerde Kerken kennen we het verlangen om de kontakten met kerken in het buitenland aan te gaan en te onderhouden.

De Commissie voor Kontakt en Samspreking heeft hiervoor speciaal een sectie 'buitenland' om de kontakten met de kerken over de hele wereld te onderhouden.

En ook al zijn de afstanden te groot om heel frequent kontakt te hebben, de kontakten blijven waardevol.

We komen niet zo vaak in Japan, maar we konden in gebed, en met geldelijke gaven, meeleven met de broeders en zusters toen zij door de aardbeving werden getroffen.

En Zuid Afrika is ver weg, maar de broeders en zusters blijken toch dichtbij te zijn in het meeleven.

Onze kerken ontvingen een brief waarin Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika laat weten mee te leven: „diep geraak deur die berigte oor die onlangse vloed wat dele van Nederland getref het”.

Wat goed is het om het kontakt te onderhouden met andere kinderen van onze hemelse Vader!

De Commissie voor Kontakt en Samspreking wil u graag uitnodigen om bij dit werk te helpen.

Mocht u op een of andere manier in kontakt komen met kerken in het buitenland, waarvan u denkt dat het goed zou zijn als we daar als Nederlands Gereformeerde Kerken een relatie mee zouden hebben laat u het dan even weten.

Uiteraard kunt u ook met vragen over

buitenlandse kerken altijd bij onze commissie terecht.

A. Boshuizen,
Franklinstraat 46,
1171 BM Badhoevedorp.
020-6595464

H. de Jong, Zeist

De samenleving verandert. En de Kerk?

Causerie – hier en daar een beetje aangevuld en uitgewerkt – op het eerste Nederlands Gereformeerde studentencongres op zaterdag (24 en) 25 februari 1995 in De Wittenberg te Zeist

Vooraf gepubliceerde stellingen (waarvan niet alle in de causerie besproken worden):

1. *In zoverre de kerkspreekt en handelt uit naam van de onveranderlijke God, kan er geen sprake van zijn dat zij verandert. En al zeker niet om reden dat de wereld verandert.*

2. *Toch zitten er in het evangelie genoeg 'konstanten en variabelen' om de vraag naar veranderingen van de kerk in haar benadering van de samenleving zinvol te stellen.*

3. *Ik denk dat we als kerk meer dan tot dusver uit moeten gaan van de gesekulariseerdheid van de samenleving. De tijd lijkt voorbij dat wij als christenheid daarin verandering kunnen aanbrengen.*

4. *Dat vereist een lakonieke opstelling zoals ik die proef in het woord van Jezus uit Lukas 16:9: „Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon...” – alwaar de samenleving (waarvan het geldcircuit een essentieel onderdeel is) het predikaat 'onrechtvaardig' krijgt opgedrukt en niettemin door Jezus een geschikt instrument gevonden wordt tot het doen van het goede.*

5. *Het heeft geen zin om vanuit de kerk de samenleving steeds de spiegel voor te houden van hoe het op christelijk standpunt eigenlijk zou moeten, zelfs niet als dat gebeuren zou aan de hand van programma's waarin ter tegemoetkoming aan de wereld de religie helemaal tot ethiek is versmald.*

6. *De kerk dient in een gesekulariseerde samenleving een overwegend afwachtende houding aan te nemen, volgens het woord van Petrus dat we altijd bereid zullen moeten zijn tot verantwoording aan al wie ons rekschap vraagt van de hoop die in ons is (I Petrus 3:15).*

7. *Dit vraagt trouwens wel een zeer alert volgen van wat er in de samenleving gebeurt, om als het gevraagd wordt zowel met het woord als met de daad adequaat en ter zake te kunnen reageren.*

Stad en land

Ons christelijk geloof is van huis uit een stadsreligie. Dat kun je duidelijk zien aan de eerste tijd van zijn ver-

spreiding. De apostel Paulus bijvoorbeeld trekt van stad naar stad om de kerk te planten en de aanvankelijke concentratiepunten zijn bekend: Jeruzalem, Antiochië, Efeze, Korinte, Rome. Het is wel waar dat onze Here Jezus Christus langs steden en dorpen ging, maar dat laat zich goed verklaren uit het feit dat het hier het Joodse land betrof en dat was van oude tijden af al beïnvloed door de boodschap van Gods openbaring. Daar was dus geen beginsituatie. Maar daar waar het evangelie voor het eerst kwam, daar zocht het de steden op. Bestaat dus voor ons de indruk dat het christelijk geloof vooral een dorpse en plattelands aangelegenheid is, omdat de sekularisatie in de steden het verst is voortgeschreden, in het begin heeft dat omgekeerd gelegen. Over verandering van de kerk gesproken...! Wat mag van die aanvankelijke voorkeur voor de stad de oorzaak zijn? Natuurlijk, Paulus was een groot strateeg die de knooppunten van het sociale verkeer opzocht. Vandaar dus. Toch is er meer te noemen. Het verschijnsel laat zich ook wel verklaren uit de omstandigheid dat de samenhang van de mensen in de stad veel minder sterk is dan op het platteland. De dorpsgemeenschap is hechter dan de stadsgemeenschap. In een stad wonen de mensen wel dicht op elkaar, maar om zo te zeggen (en ook wel letterlijk) in een flatgebouw; de deuren van de woningen zijn alleen door huisnummers met elkaar verbonden, zelfs de burens zijn onbekenden voor elkaar. De dorpsgemeenschap daarentegen vertoont een veel duidelijker structuur, waarin de familieband domineert. Dat is natuurlijk prachtig zolang de gemeenschap ook echt wil leven volgens Gods bedoelingen. Is dat echter niet het geval dan wordt juist die kollektiviteit een negatieve kracht. Je door een zelfstandige beslissing van je familie distancieren, is dan heel moeilijk. Denk voor wat onze tijd betreft aan moslimjongeren die christen worden. Ze worden door hun familie uitgestoten, zo niet erger. Maar in de stad hebben zij die moeite veel minder, want daar zijn de meeste mensen vaker eenlingen en losser van zulke banden. Vandaar ook dat bijvoorbeeld homofielen (om even iets heel anders te noemen) de stad opzoeken. Zij hebben dit met de zelfstandige individuen van zoëven gemeen dat ze in hun sociale structuur eenlingen zijn. En dat is in de stad makkelijker te verdragen dan op een dorp.

Het individualisme als bondgenoot

De situatie van het begin van de kerk is nog herkenbaar in de taal. De plattelanders heetten in de Romeinse tijd *pagani* en dat ging langzaam aan *heidene* betekenen (Frans: *païens*). De christenen in de steden keken zo tegen de dorpen en vlekken aan: daar woonden de heidenen. Vanuit de steden verspreidde het geloof zich gaandeweg ook over het platteland en werden de *pagani* gekerstend. Lang geleden is dat gebeurd en nu de samenleving zich van het evangelie afkeert, blijft krachtens de wet van de traagheid het geloof op het platteland het langst hangen. We stuiten hier dus op het eigenaardige feit dat het individualisme een bondgenoot kan zijn van het christelijk geloof. Nog prikkelender gezegd: Zonder het individualisme dat – zoals iederen weet – in de steden sterker is dan op het platteland, had het christelijk geloof zich in het begin van haar loop door de wereld niet kunnen verspreiden. Ik kom hiermee om duidelijk te maken hoe voorzichtig je moet zijn met de bewering dat een gesekulariseerde samenleving voor het evangelie ongeschikt is geworden. Ongetwijfeld is het individualisme een sekularisatieverschijnsel. Er komt ook veel kwaad in mee. De mensen leven ieder afzonderlijk in kokers en van gemeenschap is geen sprake meer. Maar hoe erg dat ook is, het betekent ook dat de mensen nu meer te raap kunnen liggen voor de Geestelijke gemeenschap die de christelijke kerk is. En die Geestelijke gemeenschap zal, hoe vreemd dat ook klinkt, trekken van het gehate individualisme behouden. Want ergens is dat individualisme vrucht van het christelijk geloof zelf. Denk aan de profeten onder het oude volk Israël, die zich van stam- en familieverband moesten losmaken om de roeping van Boven te volgen. Zij kwamen als eenlingen tegenover het geheel te staan. En hun volgelingen moesten zich van de grote meute te midden waarvan zij leefden, onderscheiden en soms zelfs afscheiden. We stuiten hier op de bijbelse restgedachte. Daaronder verstaan we dat op de prediking van de profeten een rest zich ging onderscheiden van de grote hoop. Dat ging per persoonlijke, individuele beslissing. De massa bleef voortrollen op de weg waarvoor de profeten waarschuwd en slechts een klein restant van het volk liet zich door die prediking staande houden. De profeet Jesaja bracht dit verschijnsel

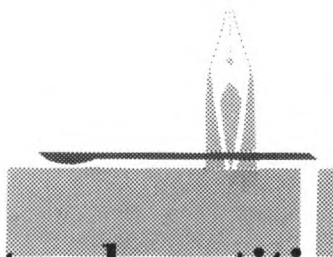
tot uitdrukking in de naam die hij aan één van zijn kinderen moest geven: Sje'ar jasjoev, 'Rest keert om' (Jes. 7:3). Dat verschijnsel zet zich in het Nieuwe Testament voort onder de prediking van de Heiland zelf en bekend is het woord dat Hij daarover zei: „Wie vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mij niet waardig; en wie zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig” (Matt. 10:17). En „Iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn” (Matt. 10:36). Trouwens, gaat alles van Israël en de kerk niet terug op het woord van God tot Abraham: „Ga uit uw land en uit uw maatschap en uit uws vaders huis, naar het land dat Ik u wijzen zal” (Gen. 12:1)? Hier wordt in één zin afgerekend met drie oerbindingen waardoor het menselijk leven zo vergaand bepaald is: ras, bloed en bodem. Het leven van de aartsvader is gekenmerkt geweest door losmaking en apartstelling. Laat ik nu mijn prikkelende stelling van zoëven nuanceren: In zoverre het individualisme een verzelfstandiging is van de enkeling tegenover de gemeenschap, is het bruikbaar voor het evangelie. Het individualisme is meer, het is van verzelfstandiging ten opzichte van de gemeenschap doorgeslagen naar afkeer van de gemeenschap. Dat kun je onmogelijk christelijk noemen,

maar het lijkt mij onloochenbaar dat het individualisme wortels heeft in het bijbelse geloof.

Pas op voor een te negatief oordeel over deze tijd

Ik zeg deze dingen om jullie een hart onder de riem te steken. Jullie behoren tot een milieu waarin steen en been geklaagd wordt over de slechtheid van de tijden. En wel met name over het individualisme wordt de staf gebroken. Ik zeg zeker niet dat dat nergens op slaat. Maar voorkomen moet worden dat jullie je in deze wereld of in deze tijd misplaatst gaan voelen. Ik denk dat veel jongelui om die reden van kerk en geloof afscheid nemen. Ze denken dat het christelijk geloof hen verplicht om over deze tijd en over deze wereld een uitsluitend negatief oordeel te hebben. Dat is helemaal niet het geval. En het wordt dan ook hoog tijd dat we dat negatieve oordeel dat onder ons zo gangbaar is, eens analyseren. Vaak ontstaat het doordat de gaande generatie haar eigen tijd vergelijkt met het nu ontstane heden en dan tot een negatieve slotsom komt. Met voorbijzien van de grote mogelijkheden die vandaag de dag vrij komen, juist doordat de oudere verbanden beginnen los te laten. Er valt veel negatiefs te noemen, dat is

waar. Oud CHU-voorman Roelof Krusinga zei onlangs: „De vereenzaming is enorm. De huisarts zit in een groepspraktijk, de veldwachter in een interregionaal politieteam, de burgemeester is verdwenen omdat de gemeente is opgeheven, een pastoor of een ouderling hebben de mensen ook niet meer. En dan verbaast men zich dat de criminaliteit toeneemt.” Wie zou deze klaagzang niet bij willen vallen? En toch mag het daar niet bij blijven. Ik stel hier tegenover dat we in een tijd leven waarin van eenvoudige eenlingen in deze woestijntijd een geweldige zegen kan uitgaan. De kassière in een supermarkt, bijvoorbeeld, die rustig en vriendelijk haar werk doet; de huisvrouw die wat tijd over heeft en zich met haar autootje beschikbaar stelt om mensen in de buurt naar de polikliniek te rijden; de werkeloze die de tuin van de zieke buurman een beurtje geeft; de christelijke onderwijskracht op een neutrale vakschool; de verpleger op de ziekenzaal, de hoogleraar aan de universiteit. En met wie kun je vandaag wel niet allemaal aan de praat komen! Vroeger moest de zending duur opgeleid en nog duurder uitgezonden worden, nu kan iedereen kosteloos zending zijn in zijn eigen flat.

Pastorale notitie

W.J. van der Linde, Ede

Kiezen

*Ze zat er echt mee.
Een meisje van dertien.
De preek van zondag had haar aan het denken gezet.
„Alles loslaten wat niet bij God hoort”,
had de dominee gezegd.
Ook vrienden en vriendinnen?
Ja, die ook.*

*Ze had best veel vrienden.
Maar de meesten wilden niets van God weten.*

*Moest ze die nu ook loslaten?
Ze wilde echt bij God horen, want ze hield van Hem.
Maar ze hield ook van haar vrienden.
Ze had er problemen bij.*

*Toen trok ze de stoute schoenen aan en een paar dagen later zat ze bij de dominee. Ze had haar beste vriendin gevraagd mee te komen.
Daar zaten ze toen.
Samen op de bank.
Met een openheid die verraste.
En met een eerlijkheid die ontwapende.*

*Die vrienden – wat was er mee aan de hand?
„Ze vloeken om het leven!”
En dat deed haar zeer.
Maar er iets van te zeggen, durfde ze niet.
Bang als ze was, dat ze haar zouden uitlachen en dat ze haar zouden laten vallen.
Eén was er bij die groep, op wie ze erg gesteld was,
Die vloekte ook wel, maar hij hield er het eerst mee op.*

Toen heb ik haar twee dingen gezegd.

*In de eerste plaats: Laat maar goed merken, dat het je raakt, dat gevloek.
En – dat in de tweede plaats – als ze er niet mee stoppen, geef dan je vriend een seintje: WEGWEZEN!*

*Dan zie je tegelijk hoe diep vriendschap zit:
Als hij je seintje opvangt en met je meegaat, is dat een bewijs dat hij een echte vriend van je is.
En de anderen merken hoe serieus je het meent, wanneer je opkomt voor de naam van God.
We hebben met ons drieën gebeden.
Om kracht. Om moed. En durf.*

*Toen ze weg waren, dacht ik aan zoveel kinderen, jonge mensen, die God willen dienen op de markt van het leven.
Ze kunnen niet om die markt heen. Ze staan er midden in.
Ze willen niet beter zijn dan de rest, maar wel anders.
Dat vraagt moed.*

*Een paar weken later, na catechisatie.
Een blik in de ogen van de dominee:
„En?”
Ze stak de duim omhoog.
Een pak van twee harten.*

H. Algra, Den Helder

Jong in Zwolle

Nederlands Gereformeerde jongeren ontmoeten elkaar op Hemelvaartsdag in Zwolle

Ieder jaar wordt in onze kerken een jeugddag gehouden. Deze dag vindt traditiegetrouw plaats op Hemelvaartsdag. Helaas wordt geconstateerd dat de opkomst in de afgelopen jaren terug is gelopen. Dit ondanks de inzet van velen, goede thema's en goede sprekers.

Dit jaar is de organisatie van de jeugddag niet in handen van de jeugddagcommissie van het NGJ. Een groep jongeren uit Zwolle heeft zelf de draad van de jeugddag opgepakt. Zij organiseren dit jaar de Landdag (v/h Jeugddag). Ze willen de moed niet opgeven, maar zoeken naar nieuwe wegen. Ze hopen dat deze opzet jongeren zal aansporen om naar Zwolle te komen.

Kerkdienst

Met het woord Landdag wordt aangegeven dat de opzet van de dag anders is dan in voorgaande jaren. Het meest opmerkelijke verschil is dat de dag begonnen wordt met een kerkdienst (aanvang 10 uur), samen met de gastgemeente. De organisatoren zien deze dienst als een wezenlijk onderdeel van de landdag. In de kerkdienst in Zwolle gaat de eigen predikant van de gastgemeente, ds. M. de Jong, voor.

Sprekers, muziek, cabaret

Na de kerkdienst begint om 11.30 uur een programma met maar liefst 4 sprekers. Landdag-gangers hoeven niet verontrust te zijn: de sprekers hebben ieder maar 10 minuten spreektijd gekregen. Het programma wordt afgewisseld door luchtig cabaret (Joep Schuur) en lichte live-muziek (Wim Holsappel). Om zo'n dag aan elkaar te praten heb je een ervaren presentator nodig; deze is gevonden in de persoon van Jörgen Norg.

Een opsomming van de sprekers laat zien dat we met heel verschillende mensen uit zeer uiteenlopende disciplines te maken hebben.

De sprekers zijn:

- dr. Kees Vuijk (kunstenaar en filosoof)
- drs. Yvonne van de Sijs (pedagoge)
- Ds. Serge Pirot (Nederlands Gereformeerd predikant van de kerken van Almkerk-Werkendam en Gorinchem)
- Mr. Dr. Ernst Hirsch Ballin (oud-minister van justitie)

We gaan nog niet naar huis

Voor wie denkt dat het programma na de laatste spreker is afgelopen: er volgt nog ene keuzedeel. Dit gedeelte bestaat uit zulke verschillende mogelijkheden dat er voor elk wat wils moet zijn. Mensen die graag in discussie gaan, kunnen in gesprek gaan met elkaar én met de sprekers. Wie van muziek houdt, kan de Zing-In bezoeken.

Handige en minder handige jongeren kunnen hun creatieve talenten uitproberen. Jongeren die het historische centrum van de Hanzestad willen bekijken kunnen een stadswandeling maken. Tenslotte kun je je verpozen op het terras naast de kerk.

Te ver?

Niet iedereen kan op Hemelvaartsdag met het openbaar vervoer op tijd in Zwolle zijn. Ook daar is aan gedacht: je kunt overnachten bij een gastgezin. Voor wie er een nachtje Zwolle aan vast wil plakken (vooraf of achteraf): bel het informatienummer!

Voor wie liever in zijn eigen bed slaapt: natuurlijk wordt het op prijs gesteld als je de kerkdienst bezoekt, maar als dat niet kan kun je ook later aanschuiven, bij het hoofdedeelte van de dag (11.30 uur).

Aan alle contactadressen van jeugdverenigingen is inmiddels de benodigde informatie toegezonden.

Tenslotte

Uiteraard kost de organisatie van zo'n

dag het één en ander, maar je krijgt er ook wat voor terug. Voor 10 gulden krijg je 2 maal koffie of thee, een blikje fris, een hamburger of patat én de ingrediënten uit het programma die hiervoor beschreven werden.

De Zuiderkerk staat aan de Van Karnebeekstraat, hoek Zuiderkerkstraat. Het gebouw ligt niet ver van het NS en busstation van Zwolle; het is ongeveer 5 minuten lopen.

Een tip: let in deze tijd van herdenken ook even op de plaquette op de gevel van de kerk: in de oorlog speelde het gebouw een belangrijke rol bij het verzet.

De organisatie hoopt op een goede opkomst en vooral: dat jongeren in hun geloof worden versterkt. Overigens: wie te oud is voor een JV, kan natuurlijk toch naar Zwolle komen. Een mens is immers zo jong als hij zich voelt?

Centraal informatienummer Landdag Zwolle 1995:

Erik van Goor 038 – 21 73 56

Voorbehoud

Ik heb vandaag een brief geschreven naar mijn adres in Nieuw-Jeruzalem en mijn factotum doorgegeven dat ik mijn wereldreis nog wat verleng:

„Ik blijf nog in de vreemde zwerven. De verten lokken sterker dan mijn huis. Ik wil nog inzichten verwerven en gouderts vinden tussen kolengruis.

P.S.

Schrijf snel als God de deur wil sluiten. Het is niet prettig bij de honden buiten.”

Meint R. van den Berg
uit: Wisselgeld

Uitgeverij Kok Voorhoeve, Kampen;
Omvang 72 blz. Prijs: f 17,90

K.B. Holwerda, Ede

'...hoe de oorlog is verdwenen...'

3 Een einde aan de nachtmerrie

Op zondag 7 december 1941 kwamen de Verenigde Staten van Amerika met een enorme smak in de oorlog terecht. Japan zag nl. kans, met een overrompelingsaanval op de marinebasis van Pearl Harbor op Oahu (Hawaii-eilanden) de Amerikaanse slagvloot zo goed als te vernietigen¹. Enkele dagen later verklaarde Hitler de VS de oorlog.

Deze datum markeert een omslagpunt in de nu wereld-omspannende oorlog. De As-mogendheden zouden op niet te lange termijn beslissend moeten winnen, en bereiken dat hun tegenstanders zich bij de ontstane situatie neerlegden. Lukte hun dat niet, dan zouden ze op de lange duur tegen het potentieel van de nu tegen hen verenigde grootmachten niet opgewassen zijn.

Kentering

Maar begin '42 haperde er nog weinig aan hun succes. Ondanks Russische tegenaanvallen leek de Nazi-oorlogsmachine die zomer onstuitbaar door te walsen, nu naar de olievelden van de Kaukasus. Op de flank van die operatie wenste Hitler Stalingrad aan de Wolga als steunpunt. In N-Afrika boekten intussen de Engelsen hun eerste grote succes, bij El Alamein. De As-troepen konden het initiatief niet herwinnen, en werden gaandeweg teruggedreven naar Tunis.

Een derde slag 'veld' was de Atlantische Oceaan, de levensader tussen de Amerikaanse zware industrie en Engeland als springplank tegen Nazi-Europa. Het Duitse onderzeebootwapen was een rampzalige tol gaan eisen van de vitale geallieerde scheepvaart. Moeizaam boekten de bondgenoten in '42 technisch en tactisch de eerste successen tegen deze gevreesde tegenstander. Ook begonnen nieuwe vrachtschepen, in de VS aan de lopende band gebouwd (zgn. Liberty- en Victory-schepen) de scheepsverliezen goed te maken.

Stalingrad en Koersk

Ergens in de late nazomer van '42 maakten de Duitsers zich meester van de puinhoop Stalingrad. Het was een Pyrrhus-overwinning. De Duitse aanvoerlijnen waren te lang, de legers uitgeput. Terwijl de Russen uit hun Siberische fabrieken stromen van nieuwe wapens haalden, en die be-manden met honderdduizenden verse soldaten. Fanatiek verbood de Führer zijn leger aan de Wolga elke terugtocht of uitbraak. Zo viel het reddeloos ten prooi aan de Russische tangaanval en de Russische winter. Maar Hitler gaf niet op. Zomer '43 dacht hij bij Koersk het initiatief terug te winnen. Maar de Russen kenden

zijn plannen en overklasten hun vijand. Deze grootste tankslag van de geschiedenis werd zo opnieuw een Duitse nederlaag. De schaal van de gevechten in Rusland blijkt uit een paar getallen van deze slag: aan elk van beide zijden waren meer dan een miljoen man in actie, en de Russen bereikten concentraties van 260 kanonnen per kilometer frontbreedte. Wát ook van de Sovjets gezegd kan worden, – niet dat ze niet veruit de zwaarste last in de landoorlog hebben gedragen.

Er was nog een lange weg te gaan, maar hun overwicht aan het oostfront waren de Duitsers kwijt.

Sicilië en Italië

Ook de westelijke bondgenoten zaten echter niet stil. Churchill had president Roosevelt overgehaald, voorrang te geven aan het Europese oorlogstoneel. Reeds nov. '42 landden Amerikanen en Britten bij Algiers. De Duitsers in N-Afrika, nu in de klem geraakt tussen aanvallers uit West en Oost, gaven hun laatste bruggehoofd Tunis op. Aansluitend waagden de Amerikanen en Britten de sprong naar Sicilië, en vervolgens naar het Italiaanse vasteland. Dat betekende het einde van Mussolini en diens bewind, en van Italië als As-mogendheid. De herovering van de laars van Italië werd echter door de terugtrekkende Duitsers voor de geallieerden tot een slijtageslag gemaakt. Pas daags voor de invasie in Normandië viel Rome.

Normandië

Bracht '43 nog niet een echt 'tweede front' in W-Europa, de voorbereidingen voor die operatie waren in volle gang. Eindelijk, 6 juni 1944, landden Britten en Amerikanen in Normandië. Het was de grootste gecombineerde operatie ooit uitgevoerd². Voorafgegaan door parachutisten-eenheden tegen speciale doelen en marine-eenheden tegen de kustverdediging. Zelfs voorzien van eigen drijvende kunstmatige havens voor de aanvoer. Mede dankzij misleiding van de Duitse legertop slaagde de verovering van een geallieerd bruggehoofd. Het duurde lang, eer de Anglo-Amerikanen met eenheden vrije Fransen uit dit bruggehoofd konden breken (eind juli), maar toen ging het snel. Parijs en Brussel werden bevrijd, en begin september was de stad Antwerpen (niet de haven!) in Britse handen terwijl de populaire Amerikaanse generaal Patton door het Franse land stootte richting Metz. De verwachtingen in bezet Europa raakten nu hoog gespannen. Rond 'dolle dinsdag' trokken vele Duitsers

hals over kop weg richting Heimat. De Duitse ineenstorting leek op handen, en de wildste geruchten deden de ronde.

Oorlog bij huis

Dicht bij huis was het geweld van de bezetter na juni '40 geleidelijk toenomen. Logisch: met steeds meer eigen mannen onder de wapens moesten de Duitsers vervangende arbeidskrachten vinden, dwangarbeiders dus. Het onder de duim houden van de groeiende groep voor hen 'gevaarlijke elementen' kostte ook mankracht en geweld. En dan hun 'liquidatie van ongewenste elementen' nog! – M.i. gruwden velen hier van wat de Joden werd aangedaan, maar wisten toen niet hoe afschuwelijk de werkelijkheid was. – Ook tegen verzetsmensen en hun verwanten namen wreedheid en willekeur toe.

Allerlei mensen werden 'opgehaald' zoals dat met een mooi woord heette. Zo de politieofficier die zijn geweten volgde inzake de Joden. In de paar minuten die hij kreeg om zijn spullen te pakken zette hij zich met zijn gezin neer onder de machinepistolen, en las Psalm 121. Een daad van hartgrondig geloof en belijden, die anderen een hart onder de riem stak. Dat was wel nodig ook, want de represailles (vergeldingsacties wegens geboden verzet) werden steeds harder: geen mens was zijn leven meer zeker. Gijzelaars werden gefusilleerd, huizen van betrokkenen of zelfs niet-betrokkenen opgeblazen of in brand gestoken.

Bloed en vuur

De oorlogsgevechten waren tussen '40 en '44 vrij ver van Nederland gebleven. Met uitzondering dan van luchtgevechten met aangeschoten geallieerde bommenwerpers en enkele tragische 'vergiftigingsbombardementen'.

Na D-day veranderde dit drastisch. Vooruitgeschoven eskaders vliegtuigen werden heer en meester in de lucht, en vielen non-stop Duitse verbindingen, gevechtsstellingen en fabrieken aan. Een reis met een trein met een grote vierling-mitrailleur aan zijn staart is geen pretje. Terecht komen in de vuurbaan van een Mosquito die een locomotief doorzeeft is een verschrikking die je bijblijft. Ontploffende munitietreinen op het spooreplacement vormen een luguber vuurwerk. Het gehuil van vallende bommen, later ook het gefluit van aanstormende artilleriegranaten zijn een ademstokkende ellende, – als je het kunt navertellen. Heel wat mensen konden dat niet: bekenden uit eigen buurt, school en kerk werden slachtoffer.

fer, onder wie nogal wat kinderen en voedsel verzamelende moeders. Bovendien hielden ziekten als kinder-verlamming en difterie huis onder de mensen wier weerstand door gevaar en slecht en weinig voedsel achteruit-holde.

Maar ook: je vergeet nooit die bom-menwerpers die laag over de kerk daverden om hun verschrikkelijk werk te doen, terwijl de dominé (je vader) het Lutherlied staande liet zingen mid-den in de preek!

En een paar maanden later diezelfde bommenwerpers, scherend over de daken voor de voedseldroppings in hongerend Holland.

Arnhem en de Ardennen

Bijna iedereen weet van de 'slag om Arnhem', het 'sluitstuk' van de operatie 'Market-Garden' dat op een drama uitliep en daarmee dat hele plan liet mislukken³.

Toch was het wel een bijzonder plan: één linkse knock-out tegen het Ruhr-gebied had de Duitse tegenstand moe-ten breken. Jammer dat de bondgeno-ten in een roes van succes begonnen te geloven in eigen kracht. Juist daar-door werden cardinale fouten ge-maakt. In m'n Arnhemse tijd heb ik gemerkt, hoe diep de belevenissen van die beproeving de mensen van toen gestempeld hebben. Ervaring van gevaar, verwoesting, alles-kwijt-zijn. Ook van op-God-teruggeworpen-zijn, en van bijzondere redding en bewa-ring.

De spoorwegstaking ten tijde van 'Arn-hem' betekende bovendien vrijwel het einde van de aanvoer van voedsel naar West-Nederland. Duizenden, meest vrouwen, oudere mannen en tieners trokken in die bittere winter op 'hongertocht'. Dat hielp iets, maar velen bezweken. Zou er straks nog iets te bevrijden vallen in uitgehon-gerd Holland, – zo vroegen velen zich af.

Beproeving werd het ook voor de be-woners van Limburg, en vooral Zee-land. De haven van Antwerpen met de Schelde móest heroverd worden (aan-voer), maar was volledig geblokkeerd door het zware geschut op Walcheren, waarvan je de emplacementen nu nog in het land ziet liggen. Zeeuws-Vlaanderen kreeg zwaar te lijden. En van Westkapelle tot de Sloedam werd Walcherens ontzet een smartelijke overwinning.

Antwerpen had ook Hitlers belangstel-ling. Achter zijn 'Westwall' (ook Sieg-friedlinie genoemd) trok hij tegen Kerst '44 alles wat hij had samen, voor een stoot naar de Scheldestad. Zijn bedoeling was de geallieerde legers te splijten, en zo in een positie te komen voor onderhandelingen. Dit Ardennenoffensief mislukte uiteinde-lijk, maar veel scheelde het niet.

Trouwens, die Siegfriedlinie (van Lim-burg tot de Zwitserse grens) was niet iets om 'je was te drogen te hangen'

zoals een soldatenliedje van toen wilde. Moeizaam en ten koste van grote verliezen veroverden de bond-genoten de linie. Kort daarna kwamen ze over de Rijn.

De Russen hadden zich intussen tot in de buurt van Berlijn gevochten. De bel voor de laatste ronde had geluid.

Alsof wij droomden

In mijn eerste verhaal noemde ik lied 416 en 412 van Adriaen Valerius, de Veense pensionaris die zo dicht bij de psalmen staat. Voor de bevrijding zelf kies ik voor het woord van Psalm 126: alsof wij droomden.

Terwijl de westelijke geallieerden naar Praag en Wenen stormden, de Russen Berlijn namen, en ze elkaar aan de Elbe in de armen vielen, waren Noord-, Oost- en Midden-Nederland bevrijd. En toen ineens was het zover: de Duitse capitulatie. Voor mij is het beeld van de bevrijding dat het Duitse kanon dat 400 meter achter ons huis stond die zondagmorgen achter een Canadese trekker werd weggereden. Ik wou dat ik de lezer één ogenblik de onvoorstelbare opluchting kon laten voelen, die iedereen toen ervoer. On-dergedoken mensen ineens op straat, wildvreemden die elkaar huilend om-helsden. Een feest dat dáágen heeft geduurd.

Verzwakte mensen hosten tot ze bijna

omvielen. Want het kon weer, vlaggen mochten uit, je hoefde niet meer over je schouder te kijken, geen angst meer, geen geweld meer. Hele dagen stond je langs de weg, de bevrijders toe te juichen.

Sinds die zondagmorgen kan ik Psalm 124 niet met droge ogen zingen. En als ik me probeer voor te stellen de ons beloofde dag dat de Heer Jezus terug zal zijn met Zijn volkomen verlossing, moet ik altijd denken aan die dagen van toen.

Alsof wij droomden... Niet te bevatten. De grote verschrikking eindelijk, ein-delijk VOORBIJ!

Noot van de redactie:

Een vierde artikel in deze serie zal in augustus verschijnen ter gelegenheid van de herdenking van de bevrijding van voormalig Nederlands-Indië.

Noten

- 1 Het plan bestaat, over enige tijd in deze reeks nog een aflevering over het 'Japanse' oorlogstoneel te laten verschijnen.
- 2 Heel instructief over de invasie is *Stephen Badsey, D-day*, Nederlandse editie Rebo Lisse 1994. Niet foutloos, maar met heel veel foto's, kaarten en documenten.
- 3 Het verhaal van 'Arnhem' is bij mijn weten het best en soberst verteld door *Martin Middlebrook, Arnhem 1944 – the Airborne Battle*, Viking-Penguin London 1994. Met getuigen-verklaringen van elk onderdeel. Ook in een Nederlandse vertaling.

In de lijn der geslachten

*Op de schone lei
van mijn hart
krasten mijn ouders
met onhandige griffels
het ideaal van hun jeugd*

*vandaag
poog ik vergeefs
hun vervaagde schrift te
ontraadselen*

*ik herken slechts
de onleesbare tekens
die mijn eigen hand
moeizaam graveerde
in het hart van
mijn zoon.*

*Meint R. v.d. Berg
(uit: Wisselgeld)*

H. Wierenga, Assen

Levensverlengend handelen bij pasgeborenen (4)

Al of niet beginnen met levensverlengend handelen (vervolg)

De vorige keer eindigden we met het verhaal van Erik, geboren na een zwangerschapsduur van 26 weken en een gewicht van 750 gram. Een aantal keuzemogelijkheden werd genoemd:

1. Met alle ten dienste staande middelen de behandeling starten en hiermee alleen stoppen als verder doorgaan kansloos is.
2. Met beperkte middelen starten en kijken hoe het gaat.
3. Geen levensverlengende technieken gebruiken. Zonodig stervensbegeleiding.

Ik wil een aantal kanttekeningen maken bij bovenstaande situatie. Bij keuzemogelijkheid 1 spelen een aantal facetten die ook in een vorig artikel over het staken van levensverlengend handelen een rol hebben gespeeld. In feite wordt het kind het voordeel van de twijfel gegeven. Eventueel kan enkele dagen later een veel zorgvuldiger beslissing worden genomen. Opnieuw wil ik er op wijzen dat het staken van levensverlengend handelen slechts overwogen wordt indien er met grote zekerheid een zeer ernstige handicap wordt voorspeld. Je zou kunnen zeggen dat je hier in feite met een experiment bezig bent, waarbij er slechts na enige tijd meer zicht op de prognose komt. De behandeling kan worden gestaakt als men achteraf mocht vaststellen dat het voor het kind veel beter was geweest er nooit mee te zijn begonnen.

Wat betreft keuzemogelijkheid 2 (met beperkte middelen starten) kunnen we b.v. denken aan couveusezorg en het geven van extra zuurstof en warmte. Een principiële verschil met keuzemogelijkheid 1 is bijvoorbeeld, dat hier direct of spoedig na de geboorte nog niet met beademing wordt begonnen. Dit mag op het eerste gezicht redelijk lijken, maar we moeten wel bedenken dat sommige overlevende kinderen daardoor juist beschadigd kunnen raken, terwijl dit mogelijk niet het geval zou zijn als ze wel direct waren beademd en van andere intensieve behandelingen waren voorzien. Keuzemogelijkheid 3 (niets doen) is vooral aan de orde als een dergelijke prematuur bij de geboorte in een zeer slechte conditie verkeert. Er is een zeer kleine kans dat zo'n kind met intensieve behandeling goed op zal groeien. Bij in leven blijven is de kans op een ernstige handicap zeer groot. Moeilijk wordt het niets te doen als het kind bij de geboorte wel in een goede conditie is. De morele vraag is of je hem het leven mag onthouden door niets te doen. Bij welke zwangerschapsduur leggen we de grens?

Opzettelijke levensbeëindiging in noodsituaties

Van de 500 kinderen die per jaar in een NICU overlijden is bij ruim de helft het niet aanvangen of het staken van de behandeling aan de orde geweest. Slechts heel zelden (waarschijnlijk minder dan tien keer per jaar) is er sprake van opzettelijke levensbeëindiging. Toch is het goed om wat breder op deze problematiek in te gaan, alleen al om het feit dat het soms lijkt alsof deze uiterst kleine groep in de discussie alle aandacht krijgt. Laat ik beginnen met weer een aantal voorbeelden te geven.

Susan

De moeder van Susan maakt een normale zwangerschap door. Het is de bedoeling om thuis te bevallen. Ongeveer op de uitgerekende datum krijgt ze weeën en de verloskundige wordt gewaarschuwd. Kort nadat deze is gearriveerd breken de vliezen. Tot haar grote schrik zakt de navelstreng uit. Dit betekent dat de toevoer van bloed en zuurstof vanuit de placenta naar het kind ernstig gevaar kan lopen. Met spoed wordt de moeder naar het ziekenhuis gebracht. Er blijkt nog enige hartactie bij de baby te zijn en met spoed wordt er een keizersnede gedaan.

Susan komt in een zeer slechte conditie ter wereld. Er is geen hart- of ademactiviteit merkbaar. De kinderarts doet hartmassage en beademt haar. Na 5 minuten wordt er hartactie waargenomen en de gestarte behandeling wordt daarom voortgezet. Twee uur na de geboorte krijgt Susan ernstige stuipen, waarvoor ze medicijnen krijgt. Na drie dagen begint ze zelf te ademen. Drinken lukt niet en ze krijgt sondevoeding.

Na 2 weken maakt ze zuigbewegingen en het lukt vanaf dat moment om de voeding per fles te geven. Intussen zijn er een aantal echo's van de hersenen gemaakt en duidelijk wordt dat er ernstige schade is aangericht, waarschijnlijk door zuurstoftekort. Het EEG laat vrijwel geen hersenactiviteit zien. De kinderneuroloog verwacht op basis van de gevonden afwijkingen dat Susan nooit zelf zal kunnen zitten, staan of lopen, zelfs niet zelf kan omrollen. De lokalisatie van de afwijking doet bovendien vermoeden dat ze blind is en mogelijk ook doof. Inmiddels is ze 3 weken oud en ademt nog steeds zelf en drinkt ook zelf. Wat zou u doen? Er zijn een drietal mogelijkheden (afgezien van de vraag of wel met de behandeling begonnen had mogen

worden, maar dat is al in een vorig artikel aan de orde geweest):

1. Optimaal doorbehandelen en ook eventuele ernstige complicaties zo goed mogelijk behandelen.
2. Gewone zorg geven, maar afzien van eventuele reanimatie of andere levensverlengende maatregelen.
3. Opzettelijke levensbeëindiging. Heel duidelijk verkeren we hier met z'n allen (ouders, familie, verpleegkundigen, artsen) in een noodsituatie. Wat acht u vanuit uw christelijke overtuiging hier moreel verantwoord? Is de laatste keuzemogelijkheid altijd onbespreekbaar?

Paulien

Paulien wordt na een ongestoorde zwangerschap geboren. Tot grote schrik van ouders en verloskundige blijkt ze een open ruggetje te hebben. Ze wordt naar de kinderafdeling gebracht. De kinderarts constateert een hoge vorm van open rug (dit is de meest ernstige vorm). Er wordt geen enkele spontane beweging van de beentjes geconstateerd. Reflexen zijn afwezig. De kringspier van de anus staat wijd open. Er wordt een volle blaas gevonden. De fontanel voelt vol aan en de schedelnaden wijken. De kinderneuroloog wordt geroepen en er wordt een echo van de hersenen gemaakt. De kinderneuroloog constateert een zich ontwikkelend waterhoofdje en totale verlamming van de beentjes. Ook is de kans zeer groot dat Paulien nooit beheersing zal hebben over het lozen van ontlasting. Evenzo lijkt de zenuwvoorziening van de blaas gestoord, en spontane lediging van de blaas wordt onwaarschijnlijk geacht. De blaas zal moeten worden leeggedrukt of Paulien zal enige keren per dag gecatheteriseerd moeten worden. De kans op nierschade moet groot worden geacht. Er vindt uitvoerig overleg plaats tussen alle betrokkenen en samen met de ouders wordt besloten het meisje niet te opereren (het defect in de rug dus niet sluiten en geen drainage van het waterhoofd aanleggen). Besloten wordt af te wachten wat er gebeurt. Ze is in staat zelf te drinken en krijgt flesvoeding.

Er zijn vervolgens een aantal keuzemogelijkheden:

1. Zorgen dat het kindje geen pijn lijdt; in eerste instantie geen al te ingewikkelde levensverlengende maatregelen nemen, wel gewone zorg, zoals voeding en warmte, geven. Als het waterhoofdje zodanige vormen aanneemt dat ze moeilijk te verplegen is kan

eventueel een operatie worden overwogen.

2. Absoluut geen levensverlengende handelingen. Wanneer er zich een levensbedreigende complicatie voor- doet, b.v. een hersenvliesontsteking, niet behandelen en zonodig handelen als in de stervensfase.

3. Opzettelijke levensbeëindiging in de eerste levensweken. Vaak wordt eerst afgewacht of er zich niet een levensbedreigende complicatie voor- doet.

Soms wordt ook al vrij snel nadat be- sloten wordt niet te opereren een min of meer actief beleid gevoerd met als doel dat het kindje binnen enkele uren of dagen overlijdt.

Opnieuw de vraag: waar zou u voor kiezen?

Is het wel zo zeker dat de laatste keu- zemogelijkheid (3) indruist tegen het goddelijk gebod 'gij zult niet doden'? Is het leven hier niet dreigender dan de dood?

Sommige kinderartsen kunnen vanuit een oprecht geweten dit in sommige gevallen wel voor hun verantwoording nemen; anderen kunnen dit vanuit een even oprecht geweten niet.

Een enkele keer komt actieve levens- beëindiging voor bij kinderen met ernstige aangeboren afwijkingen, zonder dat zij medische zorg in en- gere zin nodig hebben. Naar schatting gebeurt dat in ons land minder dan één keer per jaar. Het lijkt me verant- woord om dat hier op dit moment niet ter sprake te brengen.

Besluit

Het was de bedoeling de lezer(es) wegwijs te maken in de moeilijke pro- blematiek van levensbeëindigend handelen bij pasgeborenen. Op bijna geen enkel terrein liggen de verwon- dering over het nieuwe leven en het grote verdriet over geschonden leven zo dicht bij elkaar. Afwijzen van alle vormen van staken van levensverlen- gend handelen of actieve levensbeëin- diging met het beroep op 'gij zult niet doden' lijkt me een simplificatie. Mo- gelijk zegt het meer over het gebrek aan kennis over de onderhavige pro- blematiek dan over de kennis van de bijbelse boodschap. Misschien meer 'rede' dan 'bergrede'. Deze zomer schreef ds. Kranenburg in Opbouw over een soort 'niemandsland' tussen bijbelse teksten en de hedendaagse verkondiging daarvan. Misschien moe- ten we een 'niemandsland' oversteken tussen 'gij zult niet doden' en de uitleg daarvan voor vandaag. Het is in elk geval een kwestie van het 'hart', zoals de bergrede ons leert.

Wat ds. De Jong over euthanasie bij volwassenen schrijft ondersteun ik van harte. Echter, ook voor de pasgebo- rene mag aandacht worden gevraagd. Niet alles 'moet' wat 'kan'. Tenzij we slaaf willen worden van de medische techniek moeten we grenzen durven stellen.

De problemen waar we nu al voor staan zullen alleen nog maar groter

worden. Ook christenen zullen zich dat moeten realiseren. Naar mijn mening zijn sommige vormen van levens- beëindigend handelen in de neonato- logie niet in strijd met een christelijke levensovertuiging. We zullen als chris- tenen dit onderwerp op onze agenda's moeten plaatsen. Ook voor christenen in de politiek is het, en zal het in de toekomst, een onderwerp met hoge prioriteit moeten zijn. Het gevaar dreigt dat ze, teneinde zich te profile- ren tegen een paars kabinet, op een 'goedkope' manier hun standpunt be- palen, zonder goede inhoudelijke ken- nisneming van een problematiek die er waarlijk niet om liegt.

H. Algra

Regionaal

Den Helder: Paasfeest met narcis

Op Eerste Paasdag heeft een tiental leden van de kerk van Den Helder na afloop van de ochtenddienst narcissen uitgedeeld in de buurt. Dankzij een gemeentelid dat 'in de bollen werkt', had men de beschikking over een grote voorraad.

De zondag blijkt een dag waarop men- sen graag uitslapen. Terwijl de kerk- gangers al een kerkdienst en koffie achter de rug hadden, waren op veel adressen de gordijnen nog dicht. De mensen die wakker waren, kregen echter deze ochtend een Paasgroet aangeboden. Een vrolijke gele narcis en een kaartje met de uitleg dat we vandaag vieren dat Jezus de dood heeft overwonnen. Sommige buurtbe- woners reageerden verbaasd, ande- ren enthousiast. Slechts een enkeling deelde wat brommerig mee 'dat men niet aan de kerk deed'. Ook Duitse toeristen namen enigszins verbaasd kennis van het initiatief. De tekst op het kaartje was niet in het Duits be- schikbaar, maar enig vertaalwerk deed wonderen.

Of er ooit een buurtbewoner naar aan- leiding van deze ochtend de kerk- dienst zal bezoeken is natuurlijk de vraag. In ieder geval hebben de men- sen in de buurt weer 'iemand van de kerk-met-de-zwaan' gezien. Nu ge- beurt dat wel vaker, want ook voor de maandelijkse welkomstdiensten (open deur diensten) worden buurtbewoners huis-aan-huis uitgenodigd. Deze keer vroeg de kerk de mensen niet om te komen, de kerk bood iets aan. Mis- schien is daarmee voor sommigen de betekenis van Pasen iets beter zicht- baar geworden.

M.R. van den Berg, Groningen

Vragen van toen – vragen van nu

4. Wat maakt het leven waardevol? (Rom. 8:18-24)

Vraag en antwoord

Iedereen zal het wel met me eens zijn dat de bovenstaande vraag belangrijk is. Zoals hij hier geformuleerd staat, is het een algemene vraag. Maar je kunt hem ook heel persoonlijk stellen: wat maakt *mijn* leven waardevol? Ik denk dat alle mensen wel eens met die vraag geconfronteerd worden en ermee bezig zijn of geweest zijn. Misschien hebt u er voor uzelf een bevredigend antwoord op gevonden. Misschien ook niet en is het nog steeds een vraag voor u. Of misschien denkt u diep in uw hart, dat er niets is dat uw leven waardevol maakt en dat uw leven dus waardeloos is. Maar hoe dat ook zij, deze vraag houdt iedereen, jong of oud, wel eens bezig. De antwoorden die erop gegeven worden, zijn heel gevarieerd. Laat ik er een aantal van noemen.

- Er zijn mensen die zeggen: geld maakt het leven waardevol. Je moet zien dat je goed in de slappe was komt te zitten, je kunt omringen met luxe en alles kunt aanschaffen wat je hebben wilt, zoals een blinkende sportauto en een duur zeil- of motorjacht. Je moet zorgen dat je beantwoordt aan het ideaal van Veronica en van de reclame: jong – sportief – zorgeloos. Als je dat allemaal weet te bereiken, is je leven de moeite waard.
- Anderen zeggen: je hebt een waardevol leven als je erin slaagt om in de maatschappij een sleutelpositie te veroveren en macht uit te oefenen. Als je de mensen naar jouw pijpen kunt laten dansen, de gebeurtenissen en ontwikkelingen naar jouw hand kunt zetten en jouw stempel erop kunt drukken, ja, dan is je leven waardevol.
- Nog weer anderen zeggen: je bestaat is pas echt waardevol als je anderen kunt helpen en je persoonlijk kunt inzetten voor mensen in nood, voor zieken, vluchtelingen, hongerigen en verslaafden. Als je dat doet en daar je leven aan wijdt, heeft het pas echt waarde.
- Weer anderen zeggen: je leven is waardevol als het gekenmerkt wordt door strijd voor maatschappelijke en sociale gerechtigheid voor alle mensen, als je meeloopt in demonstraties tegen alle mogelijke vormen van onrecht in de wereld, tegen racisme en discriminatie en vreemdelingenhaat en als je je inzet voor een beter milieu. Dat alles maakt je leven waardevol.
- Er zijn er ook die zeggen: je leven was waardevol als er bij je dood herdenkingsartikelen over je verschijnen in de krant, als er melding

van gemaakt wordt in het T.V.-journaal en natuurlijk helemaal als je naam een plaatsje krijgt in de geschiedenisboeken. Ja, dan heb je het gemaakt.

Je doelstelling waarmaken

Dat zijn allemaal heel verschillende antwoorden. Maar toch hebben ze één ding gemeenschappelijk. Ze zeggen allemaal dat je leven pas waardevol is, als je je doelstelling bereikt en erin slaagt die te realiseren. Die doelstellingen zelf kunnen heel ver uit elkaar liggen en door iedereen weer anders ingevuld worden. Maar waar het op aan komt, is dat je die doelstelling verwerkelijkt en je droom waarmaakt. Dat maakt het leven waardevol. Als dat waar is, houdt dat in dat het leven van het overgrote deel van de mensen waardeloos is. Want wie van al die mensen die ervan dromen eens een riant en luxe motorjacht te bezitten, bereiken hun ideaal? Dat zijn er niet zoveel.

En wie van al die mensen die naar een machtspositie streven, slagen daar ook in? De meesten niet. Nou ja, in hun gezin misschien. Daar leven ze dan hun verlangen naar een machtspositie uit op hun kinderen. Maar dat is toch wat al te mager, te zielig ook, om als verwerkelijking van hun droom te gelden.

En wie van al die mensen die de waarde van hun leven zoeken in het helpen van mensen, bereiken het niveau van een Florence Nightingale of een Albert Schweitzer? Die moet je met een lantaarntje zoeken. De overgrote meerderheid van hen blijft steken in de kleinschaligheid: een pannetje soep voor een zieke buurvrouw en het slepen van de auto van de buurman, die niet wil starten.

En ja, meedoen aan demonstraties kan iedereen. Als je dat wilt, kun je er bijna dagwerk aan hebben. Maar als je na een aantal jaren terugkijkt en je afvraagt wat het heeft uitgehaald en hoe vaak het werkelijk tot verbetering van de situatie geleid heeft, moet je eerlijkheidshalve erkennen: in de meeste gevallen hebben we er niets mee bereikt en was het zinloos.

En wie van al die mensen die ervan dromen beroemd te worden, slagen daar ook in? Dat zijn uitzonderingen. Er zijn niet veel mensen over wie bij hun dood herdenkingsartikelen in de pers verschijnen. Er zijn nog minder mensen wier namen in de geschiedenisboeken terecht komen. De meeste mensen sterven zonder dat het tot de buitenwereld doordringt. Alleen hun familie en hun onmiddellijke omgeving hebben er weet van en worden erdoor

geraakt. Aan de grote massa gaat hun dood voorbij. Die beseft niet dat er weer iemand minder op aarde rondloopt.

In de greep van de zinloosheid

Ruim vijftig jaar geleden overleed er een grootvader van me. Ik kan me zijn gezicht nog vaag herinneren. En er zijn nog een paar mensen – niet veel meer – die zich hem nog te binnen kunnen brengen. Als er nog eens vijftig jaar verlopen zijn, leeft ook van hen niemand meer. Dan is er niemand meer die weet dat mijn grootvader ooit bestaan heeft en wat hij gedaan heeft. Zo gaat het met de meeste mensen. Ze leven, werken, sterven en verdwijnen in de vergetelheid. Wat voor zin heeft zo'n leven? Bestaat de zin van hun leven alleen maar hierin, dat ze een schakeltje gevormd hebben in de keten van de generaties? En worden ze dan voorgoed opgeslokt door de dood? Is dat het dan geweest? Als daar alles mee gezegd zou zijn, zouden uiteindelijk de zinloosheid en de dood – dat toppunt van zinloosheid – het laatste woord hebben. En als je om je heen kijkt in de wereld, zegt Paulus in Rom. 8:18vv, zie je inderdaad ook dat de schepping is onderworpen aan de vruchteloosheid.

Vruchteloosheid, ijdelheid.

Die woorden willen in de taal van de bijbel zeggen, dat het allemaal voor niets is, dat het zinloos is en nergens toe leidt. Daaraan is de schepping onderworpen, zegt Paulus. Ze verkeert in de greep ervan. Heel de schepping – niets uitgezonderd, ook de mens niet – is in de greep der zinloosheid gekomen. Dat geldt voor heel de schepping, niet slechts voor alles wat met ellende en lijden te maken heeft. Wat dat laatste betreft willen veel mensen nog wel met Paulus instemmen. Als ze geconfronteerd worden met de enorme hoeveelheid ellende in de wereld, met ziekte, pijn en rampen, met verwrongen en geschonden levens, met mismaakte, gehandicapte mensen, zeggen velen: dat heeft toch geen zin? Dat is toch zinloos? Zulke levens zijn toch waardeloos? Als je beelden ziet van de waanzin in het voormalige Joegoslavië of van uitgeleerde, verhongerende mensen in Somalië of van de vliegtuigramp in de Bijlmer, zeg je toch: dat is zinloos? Waardeloos!

Ja, maar Paulus gaat nog veel verder. Hij zegt: de schepping in haar totaliteit is in de greep van de zinloosheid. Ook alles wat mooi en gaaf en hoogstaand is, leidt tot niets. Het is onderworpen aan de vruchteloosheid.

Slavernij

Dat was niet de bedoeling. Het was niet Gods opzet. Zo heeft Hij de wereld ook niet gemaakt. Maar op een kwade dag is die goede schepping in de greep van de zinloosheid geraakt. Dat gebeurde toen de mens tegen God in opstand kwam. Toen is er een handle overgehaald, waardoor de totale schepping op het spoor van de vruchteloosheid kwam.

Het is precies als bij een trein. Als er een wissel verkeerd staat, gaat niet alleen de locomotief het verkeerde spoor op maar de hele trein met alles wat eraan en erin zit. Het maakt dan geen enkel verschil of je in een eerste klas rijtuig zit of in een goederenwagon. De complete trein zit op het verkeerde spoor. Alles en iedereen loopt stuk op de vergankelijkheid.

Paulus zegt het heel kras: de schepping is de slaaf van de vergankelijkheid. Ze zucht onder de slavernij van de vergankelijkheid. En als je om je heen kijkt in de wereld, zie je dat ook zomaar. De dingen, de planten, de dieren, de mensen, alles en iedereen is aan slijtage en bederf onderhevig, is slaaf van de vergankelijkheid.

Natuurlijk zijn wij en de schepping daar niet gelukkig mee. De schepping snakt ernaar van deze slavernij bevrijd te worden, zegt Paulus. Misschien hebt u wel eens iets willen pakken, dat zich net buiten uw bereik bevond. Je strekt je hele lichaam en je armen ernaar uit, zover je maar kunt, maar je kunt er net niet bij. Zo rekt de schepping zich ook helemaal uit, zegt Paulus. Ze gaat helemaal op haar tenen staan om de bevrijding van die slavernij te grijpen, om aan de vergankelijkheid te ontsnappen en zo werkelijk zin aan het bestaan te geven. Diep in zijn hart heeft ieder mens weet van die slavernij. Diep weg weet ieder mens dat de vergankelijkheid op de loer ligt en wacht op het moment om toe te slaan en alle zin aan het bestaan te ontnemen. Heel de mensheid stelt dan ook vertwijfelde pogingen in het werk om eraan te ontsnappen.

Toekomst

Dat kan op allerlei manieren. Velen storten zich in het uitgaansleven. Laat ons eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen sterven wij. Als je ernaar kijkt, zou je zeggen: bij hen is geen vuiltje aan de lucht. Maar hun vrolijkheid stoelt op de vergankelijkheid. En de dansvloer waarop ze rondwerelden, bevindt zich in de gapende muil van de dood. Lol en plezier kunnen de dood niet verschalken.

Anderen proberen zich de vergankelijkheid van het lijf te houden door fitness-trainingen, diëten, crèmes en andere smeerseltjes, een face-lift. Maar hoe fanatiek iemand ook met zijn conditie bezig is, als hij in de spiegel kijkt, staart de dood hem aan uit zijn eigen ogen. Niets is in staat hem te verjagen en zo werkelijk zin aan het bestaan te geven. Wat mensen ook doen, hoe ze zich ook inspannen, hoe-

veel energie ze er ook instoppen, ze kunnen de vergankelijkheid niet overwinnen en zich niet ontworstelen aan de slavernij van de zinloosheid.

Maar wat de mens en de schepping niet kunnen, zal God doen. Er komt een moment waarop de schepping door Hem bevrijd zal worden van de vergankelijkheid. God laat zijn schepping niet vallen en niet voorgoed ondergaan in de vergankelijkheid. Hij wil zijn schepping, dit leven, ons bestaan, ontrukken aan de zinloosheid. Daarvoor heeft Hij Jezus in de wereld gezonden, die de dood zijn eerste nederlaag bezorgd heeft door op te staan uit het graf. En daarvoor zal Jezus straks ook in heerlijkheid verschijnen. Als dat gebeurt, wordt de dood voorgoed verslonden in de overwinning en wordt de vergankelijkheid definitief uitgebannen.

Dat is de toekomst die God zal realiseren. En je krijgt deel aan die toekomst door Jezus Christus in geloof te aangaan als je Verlosser. Buiten Hem om is er geen andere toekomst dan de dood. Buiten Hem om is heel ons bestaan gestempeld door de zinloosheid. Alleen door ons aan Hem gewonnen te geven, door met Hem in zee te gaan, verliest de zinloosheid haar greep op ons en worden we bevrijd van die slavernij.

De hemel op aarde

Deze toekomst die God zal realiseren in Christus, maakt ons leven waardevol. Niet wat wij zelf doen of hebben maakt ons leven waardevol, maar wat God en Christus gedaan hebben en zullen doen. Daarom zien we uit naar die toekomst.

Als je vandaag om je heen kijkt in de wereld en in je eigen leven, zie je alles nog gevangen in vergankelijkheid. Het is net als bij mist. Dan is alles in de mist gehuld. Je kunt de hemel niet zien en de zon niet. Het zicht is beperkt. De wereld is heel klein geworden. Maar op een gegeven moment merk je: het wordt lichter. Je kunt de zon nog niet zien, maar toch merk je: hij is er wel en hij is ook al aan het werk; over een poosje is de mist verjaagd en opgelost en straalt de zon in volle kracht. Middenin de mist mag er voor wie in Jezus gelooft, al de zekerheid zijn dat het anders zal worden. De zon zal doorbreken. De zinloosheid zal voorgoed verdampen. Daarom zien we vol verlangen uit naar de verlossing van ons lichaam, zegt Paulus. Let wel: Paulus heeft het niet over de verlossing uit ons lichaam, maar over de verlossing van ons lichaam. De bijbel leert nergens dat het lichaam niets voorstelt, dat het alleen maar om de verlossing van de ziel gaat en dat het lichaam daarom eigenlijk niet meetelt. Integendeel. De bijbel leert ons ernaar uit te zien dat ook ons lichaam verlost wordt van de vergankelijkheid. Ik zie uit naar de verlossing van mijzelf als totale, complete mens in mijn eigen uniekheid. Daar hoort ook mijn vingerafdruk bij.

Als de totaliteit van mijn bestaan, mijn lichaam inclusief, niet verlost werd, was de verlossing niet compleet. Dan had de vergankelijkheid toch nog het laatste woord. Maar zo is het niet. Dit vergankelijke lichaam zal ook delen in de verlossing, zegt Gods Woord. Het zal opgewekt worden en onvergankelijkheid aandoen. Verlossing in bijbelse zin is niet dat wij straks als zielen bij God in de hemel zullen wonen, maar dat God bij ons als complete mensen op de aarde zal wonen. De hemel zal letterlijk op de aarde komen. De uiteindelijke verlossing wordt hier op aarde gerealiseerd door God. En ik zal daarin delen als ik in Jezus geloof. En dat maakt mijn leven nu, vandaag, waardevol. Dat geeft het zin. Geld en macht en beroemdheid maken het niet waardevol, want zij kunnen niet tegen de vergankelijkheid op. Alleen de verlossing die God tot stand zal brengen kan dat.

Ik vind dat zelf een enorm boeiend en fascinerend perspectief. En ik zou het dan ook wel aan iedereen willen zeggen: ook u kunt er deel aan krijgen door in Jezus te geloven. Geloof in de Here Jezus. Dan hebt je deel aan die toekomst en is je leven nu al waardevol en zinvol.

Levensboom

Lied bij Ezechiël 17:22,23

*God heeft een ceder hoog geplant,
die schaduw biedt aan heel het land.
Zijn takken reiken wereldwijd
en dragen vrucht te allen tijd.*

*Het is een boom die wijd en zijd
beschutting geeft en veiligheid
aan elke vogel die dat wil:
een groen tehuis, een duiventil.*

*De vogels vliegen af en aan.
Ze komen overal vandaan
en vinden er, door God bereid,
een woonplaats tot in eeuwigheid.*

*Heer Jezus, door Godseigen hand
als levensboom voor ons geplant,
ons leven is op U gericht:
uw schaduw is ons levenslicht.*

*Meint R. v.d. Berg
(uit: Wisselgeld)*

J.J. Oostenbrink, Utrecht

Voor welke kerk, zei U?

Over 'kerkbanken' en kerkelijke legitimatie

In een kleine plaats zal men bij een bank waarschijnlijk nog wel weten welke kerken je in die plaats aantreft. Ook de notaris zal, wanneer uw kerk een legaat heeft gekregen, misschien wel eens van die kerk hebben gehoord. Woont U echter in Amsterdam, Rotterdam of een andere grotere plaats, dan is het bepaald niet uitgesloten, dat de man achter de balie op uw mededeling dat U voor uw kerk komt, reageert met de woorden: Voor welke kerk, zei U? En dat hij U dan vraagt U nader te legitimeren. Niet omdat hij overstroomt van heilbegerigheid maar omdat hij toch wel wil weten, wat voor kerkelijk vlees hij in de kuip heeft en vooral omdat hij in een bepaald aantal gevallen wettelijk verplicht is U om een nadere legitimatie te vragen. Een verplichting, die zelfs kan gelden ook al kent de man of vrouw Uw kerk(gebouw) van buiten én van binnen. En de vraag is dan: Hoe doe je dat? Hoe bewijs je dat er daar een i.c. Nederlands Gereformeerde kerk bestaat en dat je die rechtens vertegenwoordigt?

De Wet identificatie bij financiële dienstverlening 1993

In een artikel in Opbouw van 20 mei 1994 onder de titel 'Kerkelijke bijdragen' kwam dit probleem al even aan de orde. Daarin vermeldde ik toen o.a. dat ook kerken als gevolg van een Europese richtlijn, die ten doel heeft het witwassen van zwart geld tegen te gaan, sinds 1994 te maken hebben met een nieuwe wet. Een wet, die banken en andere instellingen soms verplicht om ook aan kerken om bepaalde legitimatiepapieren te vragen. I.c. om een verklaring van een notaris. Ik schreef toen ook dat van de kant van het CIO, de Interkerkelijke Commissie in Overheidszaken, waar ook onze kerken bij zijn aangesloten, getracht werd om voor de kerken een ontheffing te krijgen. Welnu, die poging leidde niet tot het gewenste resultaat. Bij brief van 27 januari 1995 heeft de minister van Financiën dat verzoek afgewezen. O.a. omdat hij meende, dat de wet dat niet wel mogelijk maakte en er ook aan andere instanties geen ontheffing was verleend. Het eerste valt te betwijfelen, het tweede is wel juist. Het tweede argument staat trouwens wel wat haaks op het eerste. Maar dat daargelaten. Wel werd daar nog aan toegevoegd, dat de wet medio 1996 nog eens nader op zijn merites zal worden gezien. Alle uitvoeringsproblemen, waaronder het door het CIO gedane verzoek zouden dan nog weer eens aan de orde kunnen komen. In ieder geval kun je als kerk in bepaalde gevallen nu tegen die proble-

men oplopen en zul je dan voor een bevredigende legitimatie moeten (kunnen) zorgen.

Niet dat het heel regelmatig zal voorkomen. Als je bij die bank eenmaal een rekening hebt zal het wel meevalen. Maar als er een nieuwe kerk wordt geïnstitueerd, kerken worden samengevoegd – de Samen-op-Weg-kerken zullen er (t.z.t.?) wel diverse malen mee worden geconfronteerd – of als je als kerk naar een andere bank wilt overgaan, dan zal zeker om een verklaring van een notaris kunnen en moeten worden gevraagd.

Beperkttere ruimte

Nu heeft de wetgever de kerken in het verleden altijd een grote ruimte gegeven. Soms omdat de overheid toen de kerk als 'bovennatuurlijk lichaam' niet wilde beschouwen als een aan de wereldlijke macht onderworpen geloofsgemeenschap. Soms op grond van de vrijheid van godsdienst. Wanneer er dan iets werd voorgescreven gebeurde dat gewoonlijk met grote terughoudendheid. Vele voorschriften, die bij voorbeeld gelden voor stichtingen en verenigingen zijn niet van toepassing op de kerken. Dat kon daardoor wel eens tot gevolg hebben, dat het moeilijk was om je als kerk te legitimeren. Statuten, zoals verenigingen en stichtingen die kennen, heeft een plaatselijke kerk gewoonlijk niet. Natuurlijk is er wel een kerkorde maar wat daarin staat gaat in het algemeen meer over allerlei intern-kerkelijke ambten en over verhoudingen tussen kerken onderling etc.. Of over hun bevoegdheden onderling. Wie mag een classis of regiovergadering bijeenroepen, hoe vaak komt een synode of een landelijke vergadering bijeen, bij wie kun je in beroep gaan enz.. Natuurlijk is er wat onze kerken (en diverse andere) betreft wel een jaarboekje met een aantal gegevens over de plaatselijke kerken. Maar ook daarin vind je veelal weinig zaken, vergelijkbaar met de statuten van een vereniging. Geleidelijk aan komt in die terughoudende opstelling van de wetgever nu enige verandering. Alle streven naar minder regels ten spijt. Niet alleen als gevolg van het door de Nederlandse wetgever vastgestelde recht maar ook onder invloed van het Europese en internationale recht. Ook de rechter lijkt zich vaker met intern-kerkelijke zaken te bemoeien. Bij voorbeeld omdat iemand een kerkelijke uitspraak niet aanvaardt en zich dan tot de burgerlijke rechter wendt. Zo kun je lezen over predikanten, die geschorst of afgezet zijn en dan een beroep doen op de rechter. Of over een gemeente-

lid, dat rectificatie vraagt van hetgeen door de predikant op de kansel over hem gezegd is of van een bisschop, die geweigerd heeft een vrouw tot een bepaalde kerkelijke opleiding toe te laten.

De rechter zal in die gevallen wel met de nodige voorzichtigheid en afstandelijkheid te werk gaan maar soms toch wel tot de conclusie moeten komen dat hetgeen door een kerkeraad, een bisschop, een classis of regio of een synode is besloten met het geldend nationaal of internationaal recht in strijd is.

Naar een wijziging van de kerkorde in de toekomst?

Het lijkt daarom zeer wel mogelijk dat een en ander in de toekomst zal leiden, wel zal moeten leiden tot wijziging van de diverse kerkordes. Sommige kerken hebben op dat punt al enkele wijzigingen aangebracht. Niet dat je die dan wel zonder meer zou moeten overnemen. Voorzichtigheid is ook in dat opzicht zeker nog de moeder van de kerkelijke porceleinkast. Ik noem twee voorbeelden.

1. De eerste juist i.v.m. de boven genoemde identificatieplicht. Zo schreef prof. mr. T. van der Ploeg, werkzaam bij de juridische faculteit van de VU, in 1993 in een aan een collega aangeboden afscheidsbundel een artikel onder de titel 'Kan een kerk ook een vereniging of stichting zijn?'. Nadat hij heeft geschreven over de grote moeilijkheid om uit te maken wat juridisch gezien een kerk precies mag heten, bepleit hij toch een regeling, waarbij de rechtspersoonlijkheid van een kerk wordt verbonden „aan een formeel uitwendig teken, zoals een notariële acte of een inschrijving in een register. Voor de betrokken kerken zelf en voor evt. derden, die daar belang bij zouden kunnen hebben. Het is een mogelijkheid. Wellicht zijn er ook veel creatievere oplossingen.

2. Het tweede voorbeeld wordt aangegevoerd door diverse kerkelijke procedures, die blijkens uitspraken van de rechterlijke macht toch niet door de beugel konden. Zo vindt men in het binnen vrijgemaakte kring verschijnend blad De Reformatie van 30 april 1994 een uitvoerig themanummer over het appélrecht. Met o.a. een aantal duidelijke criteria voor wat wel een goede rechtsgang zou mogen heten en voor oplossingen, die dan wel zouden stroken met o.a. art. 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het nummer bevat een serie artikelen van de hand van een werkgroep van het 'Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap'. Van

een werkgroep waar o.a. de mrs. Oldenhuis, Pel en Slump deel van uitmaakten. De beide laatstgenoemden nemen beurtelings als waarnemer van hun kerken aan de vergaderingen van het CIO deel.

Voorgaande artikelen bevatten voorbeelden, die o.a. ook zouden kunnen bewerkstelligen, dat de burgerlijke rechter (nog) minder aanleiding ziet om in kerkelijke procedures in te grijpen.

Een praktische oplossing

Maar afgezien van eventuele oplossingen op de iets langere termijn zal het toch nodig zijn om, wanneer de Wet identificatie bij financiële dienstverlening 1993 een kerk problemen bezorgt, een oplossing te vinden voor de kortere termijn. Uiteraard is het mogelijk dat een notaris de benodigde verklaring opstelt. Je kunt daarvoor natuurlijk naar een vrij willekeurige notaris toestappen. Die zal dan niet alleen over de benodigde kennis van deze wetgeving moeten beschikken maar ook een redelijk inzicht moeten hebben in de aard van het desbetreffende kerkrecht en de structuur van de desbetreffende kerkelijke organisatie. Als hij daar niet over beschikt, zal het aantal uren, dat hij moet besteden aan bestudering van deze materie (en zijn rekening?) uiteraard veel groter zijn dan nodig. Hetgeen duidelijk maakt, dat het goed lijkt een en ander voor de kerken bij één notaris te concentreren. Wat onze Nederlands Gereformeerde kerken betreft heeft kunt U dan het beste contact op te nemen met de secretaris van de Commissie voor contact met de Hoge Overheid van onze kerken. Die kan U dan niet alleen de weg wijzen naar een zeer efficiënte oplossing maar U wellicht ook vele onnodige zorgen en onkosten besparen.

jood, die in Zaltbommel werd geboren, daar en elders ondergedoken zat en zo de oorlog overleefde. In zijn aantekeningen maakt hij nog een aantal opmerkingen over het anti-semitisme, dat na het einde van de oorlog beslist nog niet verdwenen was. Ik citeer:

Bij niet-joden was er vrijwel geen begrip of medegevoel (nl. inzake de specifieke problemen, die joden hadden door hun ervaringen tijdens de oorlog – v.W.). Pas in 1960, vijftien jaar na de Duitse capitulatie, werd voor het eerst in bredere kring aandacht besteed aan het lot van de joodse Nederlanders. Op de televisie was de documentaire van dr. Lou de Jong te volgen, getiteld 'De Bezetting'. Daarin werden de verschrikkelijke gruwelen van de nazi's getoond. Voor veel Nederlanders gingen eindelijk de ogen open. Toch was het nog maar een begin van de publieke bewustwording. Lang niet iedereen had televisie...'

Hij wijst dan verder op de houding van de christelijke kerken, die in een aantal gevallen veel te wensen overliet. Zijn verwijt in dit opzicht geldt vooral de rooms-katholieke kerk onder leiding van het Vaticaan. Ik sprak er met hem over, dat met name gereformeerden tijdens de oorlog veel voor de joden hebben gedaan. Een joods gezin uit Zaltbommel zat op verschillende adressen ondergedoken, maar op één na waren het allemaal gereformeerde gezinnen. Het verhaal gaat verder:

„Bij een sollicitatie voor een post op de meubelafdeling van Vroom en Dreesman in Utrecht, werd mij door de personeelschef te verstaan gegeven, dat 'er al genoeg joden in het filiaal werkten'. Bij de kinderloze echtgenote van een huisarts in Brabant was ik bij wijze van spreken kind aan huis. Ik had er niet alleen een goede klant (hij handelde in textiel – v.W.), maar ik bleef er zelfs wel eens lunchen. Op een dag werd er een jonge priester binnengelaten, terwijl ik op bezoek was. We werden aan elkaar voorgesteld: „Dit is ..., een jood, maar een goeie.”

Ondergedoken

Toen de dreiging voor de joden tijdens de oorlog steeds groter werd, besloten twee joodse gezinnen uit Zaltbommel onder te duiken. Ze bleven dicht in de buurt, nl. in een hotel-restaurant in het centrum van de stad. Eén gezin woonde zelfs tegenover het hotel! Het hotelpand was een samenvoegsel van twee panden met hoogteverschillen. Hierdoor kon een ruimte worden gemaakt. Mijn vriend maakte over zijn verblijf daar aantekeningen:

„In het hotel werden we 'geïnstalleerd' in de kleine ruimte pal onder het schuine dak, je kon daar alleen komen met behulp van een laddertje. Een wasmogelijkheid was er evenmin als een toiletvoorziening. Voor dergelijke

behoeften moest steeds weer iets georganiseerd worden. Beneden ons optrekje was een gang die langs de hotelkamers liep. De meeste van die kamers waren in gebruik bij ingekwartierde Duitse soldaten. We spraken dus altijd op fluisterton. Om de grenzeloze verveling enigszins te weerstaan, werden kranten en boeken gespeeld. Ik herinner me, dat ik 'De goede aarde' van Theun de Vries minstens twee keer heb gelezen. Ik probeerde ook wat te tekenen en schreef op wat me de moeite waard leek. We kregen andere roepnamen: Moeder werd Truus, vader werd Jan en ik Piet. Achternaam: Jansen.”

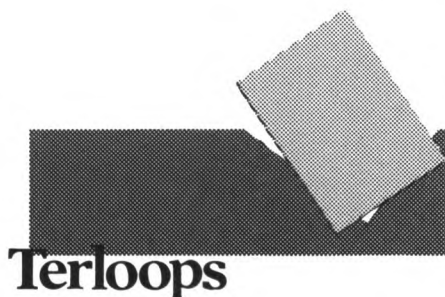
Voor het geval dat er een overval zou komen werden vluchtoefeningen gehouden.

Nu en dan werden vlucht-oefeningen voor alarmsituaties uitgetoetst. Het hotel was ooit eens vergroot door er een naastgelegen pand bij te trekken. De zolders van het aangekoppelde pand waren van binnenuit niet meer bereikbaar en zouden dus in geval van nood een bijna onvindbare schuilplaats kunnen zijn. Op een middag probeerden we met behulp van een stevige plank tussen de twee schuine dakramen van de ene naar de andere zolder te komen. Zittend op de verende plank zouden we van dakraam naar dakraam wippen. Mijn vader raakte echter midden op de plank uit het ritme. Hij kreeg een paar tikken tegen zijn achterste en bleef tenslotte radeloos halverwege zitten. Met veel moeite wist hij achterwaarts weer terug te komen. Daarmee werd het vluchtexperiment als onbruikbaar afgekeurd.”

Als dagverblijf hadden de ondergedoken joden kamer 10 aan de voorkant van het hotel, dus tegenover de eigenlijke woning van de ene familie. Ze konden zien wie spullen uit hun woning en winkel haalden en na de bevrijding werd dat alles keurig teruggevorderd. Ook zagen we op een dag de auto van de andere familie door de straat gaan:

„Onze Chevrolet zagen we door de straat weggesleept worden achter een paard. Voordat we onderdoken had ik een paar handen vol suiker in de benzinetank laten glijden, zodat de motor onmiddellijk zou vastlopen als die werd gestart.”

De volgende keer het verhaal van de overval op het hotel.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Joodse indrukken

De vorige keer haalde ik enkele gedeelten aan uit aantekeningen van een

Voor de kinderen

In de middelste rij van het blok moeten woorden van 3 letters worden ingevuld. De woordjes staan hieronder maar niet in de goede volgorde. Je moet de woorden zo invullen dat er steeds twee nieuwe woorden ontstaan. Je krijgt van mij de eerste. Op de eerste regel komen dan de woorden 'bosbes' en 'besmet'. Als je het goed hebt gedaan vormen de eerste letters van de middelste rij een feestdag die we een dezer dagen vieren.

bes	bos	bes	met
aan	men	...	lyk
der	toe	...	lei
dra	ter	...	ter
eer	onw	...	len
gel	kol	...	tig
gen	del	...	ang
ing	bra	...	tig
nie	bui	...	ade
ras	dan	...	ior
sen	wel	...	gen
val	ban	...	val
uze	hen	...	uid

De oplossing van de vorige maal was een koe.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Van huis uit

Wilna Smienk-van 't Hul

Een feestje bouwen.

In de tijd dat wij trouwden, zo'n 15 jaar geleden, was het 'not done' om als gereformeerden een feestje te houden. Je hield een receptie en er werden stukjes gedaan door familie en vrienden en dat was het. Sinds we in Twente wonen, alwaar het begrip 'bruiloft' iets heel anders inhoudt, (nl. een school- en volksfeest

voor gemiddeld 500 mensen) zien we de tendens bij gereformeerden veranderen. Ook zij nodigen een bandje uit en er kan worden gedanst. Niet iedereen kiest ervoor maar het wordt wel geregeld gedaan.

Je kunt natuurlijk van het standpunt uitgaan dat we aan het verwereldlijken zijn. Wat heeft een gelovige nou te zoeken bij de polonaise zou je kunnen zeggen. Wij kijken ook nogal zuinig naar de carnavalstraditie van onze zuidelijke landgenoten. (kan er iets goeds aan katholicisme zijn). Maar goed, toen wij trouwden kozen we voor een klein feestje omdat we weinig geld hadden. We nodigden 25 mensen uit voor de hele dag en bestelden een man met een orgel voor de muziek. We hadden op dansles gezeten en vonden het leuk om een dinerdansant te houden. Het werd reuze gezellig en om alle gereformeerde lezers gerust te stellen, het was een keurig feest waar geen onvertogen woord viel en waar niet teveel gedronken werd.

Toch had ik vaak het gevoel dat ik me moest verontschuldigen als ik het over onze bruiloft had. Er kon soms zo zuinig worden gekeken. Zoiets deed je toch niet.

Er mocht vroeger veel niet. Je mocht niet naar de film, niet naar de schouwburg, niet naar het circus, niet op ballet, niet op dansles, niet op de fiets naar de kerk, niet met de auto naar de kerk, geen broek aan als meisje, niet zwemmen op zondag maar wel wandelen, wel handwerken of lezen maar niet uitgaan met elkaar, niet buitenspelen op zondag zelfs.

Ik spreek hier in het algemeen, niet alles heb ik zelf zo meegemaakt (gelukkig). Feestvieren viel hier zo ver buiten dat daar niet eens over gepraat hoefde te worden. Ik heb wel eens over mijn lagere schooltijd geschreven, het enige feest dat daar gevierd werd was koninginndag. Zelfs een echte kerstviering kan ik me niet herinneren.

Wanneer zijn wij protestanten het feesten eigenlijk kwijtgeraakt. Ik bedoel dus het echte feestvieren, geen zuip- of braspertijen. Is dat allemaal sinds de hervorming gebeurd? Ik heb eens gelezen dat de zondag er vlak na de reformatie heel anders uit zag maar omdat de mensen nog zo lichtzinnig waren werden er strenge regels opgesteld om de mensen een christelijker levenswandel aan te leren. Ik stel me voor dat, toen dat eenmaal geregeld was, de regels belangrijker werden dan de reden waarom ze ingesteld waren.

Je kon er zo heerlijk andere mensen mee ver- en beoordelen. Daar zijn we al eeuwen druk mee bezig. Wat geven we elkaar weinig vrijheid. Wat kijken we veel naar uiterlijkheden en kwantiteit, wat zijn we vaak bezig als Fari-zeeën om af te wegen wat belangrijk is, wanneer je in overtreding bent. Feestvieren is een belangrijke uitlaatklep voor mensen. Het is een manier

om de dagelijkse zorgen aan de kant te zetten, even nergens aan hoeven te denken.

Toen ik studeerde heb ik eenmaal carnaval gevierd met een stel vrienden. Het was een geweldig leuke ervaring, alleen al het idee dat je met wildvreemden over straat kon hossen en gekke liedjes kon zingen. Geen sombere gezichten, een hoop lol met elkaar.

Wij mogen graag de tekst uit Prediker aanhalen dat het beter is om in een huis met rouwenden te zijn dan in een huis waar feest wordt gevierd. Natuurlijk zet de aanwezigheid van de dood ons aan het denken over de betrekkelijkheid van ons leven. Maar ik denk dan meteen aan het eerste wonder dat Jezus deed. Dat was geen opwekking uit de dood maar het verhogen van de feestvreugde bij een bruiloft. Blij en vrolijk kunnen zijn, kunnen dansen en zingen en springen voor het aangezicht van God is volgens mij minstens zo belangrijk als Hem tijdens de kerkdiensten te eren en te prijzen. Ik moet daarbij altijd weer aan de feestvierende David denken, een onvergetelijk verhaal.

Maar helaas valt er ook tijdens de kerkdiensten zo weinig echt te genieten voor gelovigen. Waarom moet het bij ons altijd ernstig zijn. Waarom wordt het alleen maar als gelovig ervaren wanneer wij met serieuze gezichten elkaar kunnen vertellen hoe belangrijk God in ons leven precies is. Wij hebben thuis een cd met opwekkingsliederen. Eén ervan, nr. 7 is een heel vrolijk, Israëlsch aandoend lied (als God zijn stem doet horen). We kregen deze cd tijdens een bijzonder weekend waarin we met 25 volwassenen en kinderen in ons huis bij elkaar waren. Met z'n allen hebben we op dit lied gedanst en nog steeds, als er iets bijzonders gebeurt of gewoon als we er zin in hebben, roepen we in koor: 'nr. 7' en gaan we met alle aanwezigen dansen. De vreugde van kunnen geloven ervaar ik nooit sterker dan wanneer ik met mijn kinderen dans voor het aangezicht van God.

Youth for Christ,
Liedbundel;
muziekeditie.
f 25,- ISBN 902971221x

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

**Dr. J.M. Brinkman,
Psalmen I;**

Een praktische bijbelverklaring; Tekst en toelichting.
198 blz., f 40,- ISBN 902422215x
Uitg. Kok, Kampen

**Toos Jongsma-Roelants, Peter Cuyvers (red.),
Gezinnen van deze tijd;**

Kinderen, cultuur, rolpatronen.
100 blz., f 24,90 ISBN 902422327x
Uitg. Kok, Kampen

**Herman Andriessen, Nico Derksen, Maria
Nolet,**

Is Hij nu in ons midden of niet?;
Ervaringen met bibliodrama.
126 blz., f 24,90 ISBN 9024223385
Uitg. Kok, Kampen

**Hans Bouma,
Tijdgenoot, reisgenoot, huisgenoot.**

101 blz., f 16,90 ISBN 9024223288
Uitg. Kok, Kampen

**Tjitske Lemstra-van der Kooi/Edith Schouten,
Wat bezielt die vrouwen?**

128 blz., f 18,90 ISBN 9029713267
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen ism EO, Hilversum

**Th.A. de Boer (red.),
Zelf beschikken;**

Wensen van patiënten: mogelijkheden en grenzen.
102 blz., f 22,50 ISBN 9024222176
Uitg. Kok, Kampen

**Dr. P.N. van der Laan (red.),
Tijd voor Gods Woord;**

Voor persoonlijk gebruik of in de kring.
100 blz., f 17,90 ISBN 902971316x
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen ism EO, Hilversum

**Ds. J. Kranenburg,
Waagstukken;**

Een bundel preken.
107 blz., f 18,90 ISBN 9029712864
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

**M.R. van den Berg,
Elke dag een stukje;**

thematisch dagboek.
181 blz., f 27,90 ISBN 9029712945
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

**Ad van Noort en Richard Vissinga (samenst.),
Verdriet en troost,** Honderd teksten over ...

(Woorden om mee te leven)
48 blz., f 14,95 ISBN 9024221862
Uitg. Kok, Kampen

**Ad van Noort en Richard Vissinga (samenst.),
Vriendschap en liefde.** Honderd teksten over

.....
(Woorden om mee te leven)
48 blz., f 14,95 ISBN 9024221854
Uitg. Kok, Kampen

**H. Westerink,
Open voor elkaar;**

Over de omgang binnen de kerkelijke gemeenschap.
75 blz., f 14,95 ISBN 9055600326
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

**Dr B.J. Wiegeraad,
Kernteksten over Noach.**

71 blz., f 14,90 ISBN 9061404134
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

**Meint R. van den Berg,
Wisselgeld.**

(gedichten)
77 blz., f 17,90 ISBN 9029712856
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

**Ds. C. Vonk,
De Heidelberger Catechismus.**

Preken – deel 1, zondag 1, 2, 3
24 blz., f 3,- (excl. verzendkosten)
Uitg. Ned. Geref. Kerk Brochures Vonk, Graaf
Florisstr. 53, 3117 PJ Schiedam

Handen tekort

Ergens vijf hoog lag ze, in een oud Amsterdams ziekenhuis. Een openhartige bejaarde.

„Dit is nu al mijn achtste week. Het duurt wel lang, eerlijk gezegd. Weet u, ik ga zo naar huis verlangen. Ik heb het hier goed, hoor, daar gaat het niet om. De zusters en broeders zijn allemaal even lief voor me. Nou ja, je hebt er wel eens één tussen die dan zeker net z'n dag niet heeft, maar vooruit, een kniesoor die daar op let. Maar toch, je gaat zo naar je spulletjes verlangen, ziet u, naar je eigen, heel gewone, huiselijke dingetjes. Ik had allang naar huis gemogen, als ik die complicaties niet gekregen had. Elke keer weer koorts. Nu ja, dan weet je het wel: dan laten ze je niet gaan. Trouwens: het zou ook niet kunnen, dat begrijp je dan zelf ook wel. Maar toch, het gaat aan je knagen, zal ik maar zeggen. Je krijgt een beetje heimwee op den duur. En als de kinderen dan komen, dan moet ik me soms goed houden, dan zou ik zo wel een traantje kunnen laten. Niet altijd hoor, maar zo af en toe moet je er toch wel eens tegen vechten...

Het meest van alles mis ik eigenlijk m'n man. Dat is nou vorige week vijf jaar geleden, dat hij gestorven is. Het is allemaal heel plotseling gegaan. We hebben nauwelijks afscheid kunnen nemen. En dat is moeilijk, hoor. Echt, heel moeilijk. Vooral in het begin, dan mis je elkaar zo. Later wen je er wel een beetje aan, maar toch ook weer niet en soms vliegt het je aan alsof het allemaal gisteren gebeurd is. Dan voel je echt dat je alleen bent. Niet dat de

kinderen niet goed voor me zijn, hoor, daar zul je me niet over horen, maar je man is toch anders, begrijpt u wel?

Wat ik dan doe, in zulke momenten? Dan ga ik tellen. M'n zegeningen tellen.

Ja, nou zult u wel lachen en vragen of ik niet goed wijs ben, maar echt, als ik zo'n bui heb dan weet ik precies hoe dat gaat: als ik er niet tegen vecht, dan zak ik langzaam maar zeker steeds verder in de put en in de prut en als ik dan niet uitkijk moet de gemeentereinigingsdienst me met een takelwagen d'r uit komen hijsen...

Nee, in zo'n geval moet je vechten, vechten tegen jezelf. Nou ja, je kunt natuurlijk wel eens een keer een potje grienen, daar ben ik helemaal niet vies van en het lucht nog op ook, maar dan moet je daar ook een keer mee ophouden, want anders kun je binnen de kortste keren een zwembad beginnen. Nee, ik ga dan altijd m'n zegeningen tellen. Precies zoals dat versje zegt: Tel uw zegeningen, tel ze één voor één, tel ze alle en vergeet er geen.

Hoe ik dat dan doe?

Nou, heel gewoon. Dan vouw ik mijn handen en dan kijk ik uit het raam naar de hemel. Het kan me niet schelen of het bewolkt is of helder, of het licht is of donker, ik zeg gewoon: „Dank je wel, lieve God, voor alles wat ik gekregen heb aan mooie dingen! Voor m'n man, die 34 jaar bij me was, en voor m'n kinderen, die me elke week komen opzoeken nu ik in het ziekenhuis lig, en voor al die lieve zusters en broeders hier, en voor de dokters die me behandelen en voor die mevrouw van de bibliotheek, die elke keer vriendelijk komt vragen of ik nog iets lenen wil en voor... nou ja, dan ga ik zo de hele rij langs, begrijpt u wel. En dan heb ik me toch een tijd nodig, je houdt het niet voor mogelijk, zoveel zegeningen kan een mens dan tellen? Soms zegt m'n buurvrouw hier op zaal: „Wat lig je toch te piekeren en naar de hemel te staren? Je geeft de moed toch niet op?" En dan zeg ik: „Ben je mal, mens, ik haal juist een beetje moed uit de hemel vandaan. Ik ben bezig m'n zegeningen te tellen, maar nou jij je d'r tegenaan bemoeit raak ik de tel helemaal kwijt...!"

Nou en dan moeten we natuurlijk allebei verschrikkelijk lachen en dan tellen we soms ook wel eens samen... Ik zeg wel eens: ik kom eigenlijk handen tekort – om ze te vouwen...!"

Al lezend in het interessante evangelisatieblad: de 'ELISABETHBODE', werden wij getroffen door bovenstaand artikel. Dit spontane en ongekunstelde getuigenis spreekt aan! Het kan ons helpen in moeilijke levenssituaties op royale manier uiting te geven aan onze christelijke dankbaarheid!

Enschede

O. Mooiweer

I'Abri-programma in de komende periode

Weekend-programma Eck en Wiel

19-21 mei – Ik en de ander

De tijd van het yuppie-dom is voorbij. Er is opnieuw aandacht gekomen voor relaties. Vriendschap en liefde zijn heel wat belangrijker dan geld en macht. Huwelijk en gezin 'mogen' ook weer. Is de individualisering vastgelopen? Een weekend waarin we praten over het verlangen naar gemeenschap en geborgenheid.

vrijdag Welkom en bijbelstudie door
20.00 u. Greta Rietkerk
zaterdag De individualisering voorbij?
10.30 u. Timon Ramaker
15.00 u. 'Jij geeft mijn leven zin', door
Herman Schaeffer
20.00 u. 'Multiple choice'-programma
zondag Samenkomst o.l.v. Henk Reit-
12.00 u. sema. Liefde voor God?

De kosten voor dit laatste weekend zijn f 50,- en voor veelverdieners f 65,-. Slaapzak en (als je die hebt) muziekinstrument meenemen. Ieder weekend begint vrijdagavond 20.00 uur en eindigt 's zondags na de lunch om 14.30 uur.

Eerste thema-week: hoop doet leven!?

Een van de kenmerken van de mens is dat hij of zij verlangt. Waarnaar? Soms vermoeden we dat het spreekwoord 'hoop doet leven' de spijker op de kop slaat, andere keren bekruipt ons de twijfel en berusten we in schijnbaar toeval. Wat hopen en verlangen we? Hoe gaan we met teleurstellingen om? Dat zijn zo wat vragen die aan deze 'psychologische' week richting geven.

vrijdag Welkom en bijbelstu-
30 juni, 20.00 u. die over angst Greta Rietkerk
zaterdag Verlangen en zelfver-
1 juli, 10.30 u. vreemding
15.00 u. Timon Ramaker
Wat is de grootste belemmering voor persoonlijkheidsgroei?
Wim Rietkerk
zondag Samenkomst
2 juli, 12.00 u.
maandag Op zoek naar een
3 juli, 10.30 u. tweede naïviteit
Gottfrid van Eck
15.00 u. Discussie n.a.v. een tape van Richard Win-

dinsdag
4 juli, 10.30 u.

15.00 u.

woensdag
5 juli, 10.30 u.

15.00 u.

donderdag
6 juli

Tweede thema-week: Cultuur tussen plastic en echtheid

In deze 'apologetische' week staat het gesprek met de huidige cultuur centraal. Het lijkt soms of het evangelie niet meer aansluit bij het moderne levengevoel. Waarheid is verdacht – althans: ieder heeft toch zijn of haar eigen waarheid? Toch zie je juist nu een nieuw verlangen naar echtheid en oprechtheid de kop op steken. Wat is echt? De werkelijkheid blijkt eigenwijzer te zijn dan we dachten... Jim Ingram is onze gastspreker. Hij is Canadees, en is verantwoordelijk voor het Zwitserse L'Abri-werk. Zijn lezingen zijn in het Engels, maar er is mogelijkheid voor vertaling.

vrijdag
7 juli, 20.00 u.

zaterdag
8 juli, 10.30 u.

15.00 u.

zondag
9 juli, 12.00 u.

maandag
10 juli, 10.30 u.

15.00 u.

dinsdag
11 juli, 10.30 u.

15.00 u.

ter over depressiviteit.
O.l.v. Riana Reitsema.
Hoogmoed als een verkeerd perspectief op jezelf
Henk Reitsema
We luisteren naar Richard Winter over perfectionisme.
Greta Rietkerk leidt de discussie.
Ontmoediging en beemoediging
Hoe ga je om met teleurstellingen?
Wim Rietkerk
Discussie o.l.v. Timon Ramaker over cynisme na het beluisteren van een tape van Dick Keyes.
Vrije studiedag

woensdag
12 juli

Derde thema-week: Oog voor het onverwachte

Kunst kan ons blij maken, maar ook shockeren. Het kan ons onvermoede kanten van de werkelijkheid laten zien. Juist ook in heel eenvoudige dingen. Een kunstwerk is een uitnodiging in de visie van de ander. Tot hoever is hier ruimte voor? Deze week komen verschillende kunstvormen aan bod. Het gaat niet primair over allerlei theoretische vragen, maar is meer op de kunstwerken zelf gericht. Er is dan ook volop gelegenheid eigen werk te laten zien. Zowel kunstnaars als andere geïnteresseerden zijn van harte welkom om deze week mee te maken.

donderdag
13 juli, 17.00 u.
20.00 u.

vrijdag
14 juli, 10.30 u.

15.00 u.

20.00 u.

zaterdag
15 juli, 10.30 u.

15.00 u.

20.00 u.

zondag
16 juli, 12.00 u.

derne cultuur geeft.
O.l.v. Timon Ramaker
Vrije studiedag

Opening kunstweek,
gevolgd door maaltijd
Christus in de kunst door de eeuwen heen
Lezing met illustrerende dia's
Marc de Klijn
Het lichaam in de film
Het lichaam heeft zich in recente films bevrijd van verhaal en personage. Maar is dit een echte bevrijding?
Timon Ramaker
Oblomov's verlangen
Ivan Gontsjarov's roman-personage heeft het verlangen verwezen naar de heerlijke sluimering van de droom. Het is geen afscheid, want is de mens uiteindelijk niet altijd een hoopvol wezen?
Gideon Ramaker
Rembrandts 100 gulden prent
Ingaan in het Koninkrijk.
Willem Meyer
Christelijke vrijheid binnen de kunst
Christen-kunstenaars hebben verschillende visies op kunst. In hoeverre is hier ruimte voor?
Met illustrerende beeldende kunst.
Hans & Joanne van Se-
venter
Presentatie van werk door Foke Stribos. Ook is er gelegenheid om eigen werk te laten zien.
Afsluitende muzikale avond o.l.v. Henk Reitsema.
Samenkomst

14.30 u. Afsluiting kunstweek en zomertijd L'Abri

Opgave en info:

Aanmelden per telefoon: 03449-1914 of 030-316933.

Kosten:

Per dag f 25,-; de gehele periode f 350,-. Neem slaapzak of lakens mee. En het zou leuk zijn als je ook eigen werk of je muziekinstrument mee-brengt. Lijkt het je wat om deze weken werk te exposeren? Neem dan van tevoren contact op zodat we een afspraak kunnen maken.

Routebeschrijving:

Per trein:

naar Tiel of Rhenen. Vandaar bus 44. Halte 'Notaris' is vlak voor Huize Kortenhoeve.

Per auto:

snelweg Utrecht-Arnhem, afslaan naar Leersum-Amerongen en daar richting Tiel met de veerpont (zie kaartje).

Adres:

Huize Kortenhoeve, Burgemeester Verbrughweg 40, 4024 HR Eck en Wiel. Telefoon: 03449-1914.

L'Abri – Nederland

Kromme Nieuwegracht 90, 3512 HM Utrecht. Tel. 030 – 316933
Giro nr. 2069742; Rabo bank nr. 34.11.03.586

Het huis in Utrecht is open op dinsdag, woensdag en donderdag van 9.00 tot 17.00 uur (wel even aanbellen). Er is een studiekamer met een cassettebibliotheek en ander L'Ambri-materiaal. Iedereen is welkom voor studie en/of gesprek. Het weekend- en zomerprogramma vindt in Eck en Wiel plaats. Het adres is:

Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4024 HR Eck en Wiel. Tel. 03449 – 1914

Regio-vergadering Apeldoorn

Enkele punten uit het persverslag van de regiovergadering van de Nederlands gereformeerde kerken gehouden op donderdag 30 maart 1995 in Apeldoorn.

Het preekconsent van student Van Dijk wordt formeel afgehandeld en verlengd.

In verband met het vertrek van ds. W.J. van der Linde wordt de regio contracta geregeld.

Als opvolgers van ds. J.C. Schaeffer en ds. K.B. Holwerda in de Raad van Toezicht en Advies worden br. C.J. Bos als primus en ds. J.D. Smit als secundus benoemd.

Als vaste examiner voor ds. K.B. Holwerda worden twee predikanten voorgedragen en wordt besloten de keuze van de vakken vrij te laten. Een voorstel tot de benoeming van een vast regio-aanspreekpunt zal nader worden uitgewerkt.

Apeldoorn:

Heeft de regio geen taak om jonge predikanten middels een zgn. huisbezoek te begeleiden. Dit voorstel zal nader uitgewerkt worden.

Wageningen

men is reeds overgegaan tot het bevestigen van een zuster als diaken en doet een mededeling inzake votum en groet.

Ned. Geref. Kerk van Hardinxveld-Giessendam.

Ds. C.C. Koolsbergen heeft het door de kerkeraad van Assen op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

Jaarvergadering SOS

De vereniging Steun Oost-Soemba (SOS) hoopt 13 mei a.s. haar jaarvergadering te houden in Congressentrum 'De Eenhoorn', Kon. Wilhelminalaan 33 te Amersfoort (t.o. het station). Aanvang 13.30 uur.

Voor de pauze zullen de huishoudelijke zaken worden behandeld en na de pauze zal ds. P.P. Goossens een causerie houden over het werk op Soemba.

Uw medeleven met en uw interesse in het werk dat namens onze kerken gebeurt op Soemba, kan gestalte krijgen door het bezoeken van deze jaarvergadering. Graag ontmoeten wij u op 13 mei a.s.

Bouwen en vertrouwen

korte cursus gemeente-opbouw

- Bouwen aan een gezonde(n) gemeente
- Visie, beleid en praktijk
- Bijbelstudie, gebed, en opbouw van de gemeente
- De relatie tussen ambten en gaven

Boeiende onderwerpen over gemeente-zijn in deze tijd. Vanuit een bijbels-theologische fundering wordt in deze cursus toegewerkt naar de praktijk.

De cursus wordt gehouden op 16, 23, 30 mei, 1, 6 en 13 juni 1995 in het gebouw van De Wittenberg te Zeist.

Aanvang: 19.30 uur.

Kosten: f 87,50 per persoon, f 160,- per echtpaar.

De avonden worden verzorgd door

stafleden van De Wittenberg.

Voor meer informatie en opgave: Kramelingweg 10, 3707 HV Zeist.
Telefoon: 03404-24166

EH bouwt met Vriendenkring aan eigen studiefinanciering

AMERSFOORT – EH-Basisjaar toegankelijk voor alle studenten. Met dat doel zet de EH zich schrap tegen overheidsbeslissingen. Voor jongeren van 18 jaar en ouder wordt de kinderbijslag namelijk afgeschaft. Hierdoor dreigde deze niet-erkende opleiding moeilijk betaalbaar te worden voor studenten met minder draagkrachtige ouders. Studenten van een niet-erkende opleiding komen immers niet in aanmerking voor studiefinanciering.

Het centrale idee achter het pakket EH-maatregelen is de spreiding van lasten. Daarbij wordt een beroep gedaan op de studenten, de ouders en de donateurs, dus de zogenoemde EH-Vriendenkring. Kort en goed komen de maatregelen neer op vier hoofdpunten:

1. de collegegelden worden drastisch verlaagd. Het normale collegegeld van ongeveer f 2500,- wordt voor het EH-Basisjaar teruggebracht tot f 500,-;
 2. de EH biedt laagrentende leningen aan studenten aan: de zgn. 'EH-studiefinanciering';
 3. in het cursusjaar '95-'96 worden de collegeroosters zodanig in elkaar geschoven dat één dat college-vrij wordt. Op deze dag kunnen studenten een bijbaan nemen en daarmee een deel van de studiekosten zelf verdienen;
 4. de EH zal een vacaturebank opzetten voor 'eendagsbaantjes'.
- Aanvullend vraagt de EH ook aan ouders van studenten extra bij te dragen, opdat hun zoon of dochter het EH-Basisjaar kan volgen. Tevens kan worden gedacht aan sponsoring door bijvoorbeeld grootouders. De levensvatbaarheid van deze maatregelen is mede afhankelijk van het financieel meeleven van de Vriendenkring. Om het voortbestaan van de EH te waarborgen, is de EH – nog meer dan tot op heden – aangewezen op giften.

Het EH-Basisjaar bereidt jonge mensen voor op een vervolgstudie aan HBO of universiteit. In het lesprogramma is plaats ingeruimd voor zowel principiële vorming alsook praktische vaardigheden. De EH is een instelling met de Bijbel als grondslag. De financiering van de school is geheel afhankelijk van giften van kerken, gemeenten en particulieren.

Meer informatie wordt gaarne gegeven door de heer dr. R. Seldenrijk, (voorzitter EH-Bestuur) tel. zakelijk 033-601830/privé 03404-2516.

Bijbel & Wetenschap organiseert ontmoetingsdag

Het tijdschrift Bijbel & Wetenschap

organiseert op zaterdag 22 april een ontmoetingsdag voor alle geïnteresseerden in vragen met betrekking tot wetenschap en de Bijbel.

Meer dan vijftien organisaties die zich bezighouden met de bijbelse bezinning op een bepaald vakgebied of maatschappelijk terrein presenteren zich op deze dag.

Zes organisaties verzorgen tevens een lezing over een op dit moment actuele ontwikkeling op hun specifieke terrein.

Deze dag vindt plaats van 10.00 tot 16.00 uur in het gebouw van de Evangelische Hogeschool te Amersfoort.

Naast dit programma wordt voorlichting gegeven over de studiemogelijkheden aan de Evangelische Hogeschool en is er een expositie ingericht met fossielen en een doorlopende diapresentatie over 'levende fossielen', waarvan in de tuin van de EH vijftien verschillende soorten te be-

zichtigen zijn. Tevens kan men kennis maken met de aanzet van het 'Creationistisch Museum', dat de EH aan het inrichten is.

De lezingen hebben als onderwerp:

- 1 *Apologetiek en de postmoderne student (IFES)*
- 2 *Christen, wetenschap en zorgverlening (Lindeboom Instituut)*
- 3 *Mensen en wensen modelleren tot nieuwe werkelijkheid (Ver. Bijbel & Onderwijs)*
- 4 *De Christen-historicus, de geschiedenis en de maatschappij (Ver. Christen Historici)*
- 5 *Christelijke politiek en een buitenkerkelijke natie (Guido de Bres Stichting)*
- 6 *Geloof in de psychologische wetenschap en de psychologie in het christelijk geloof (CVPPP)*

Deelnemende organisaties zijn:

- * Bijbel, Geschiedenis en Archeologie
- * Centrum voor Pastorale counseling

- * Chr. Vereniging voor psychiaters, psychologen en psycho-therapeuten
- * Groen van Prinsterer Stichting
- * Guido de Bres Stichting
- * Het Richtsnoer
- * Evangelische Hogeschool
- * IFES Nederland
- * Marnix van St. Aldegonde Stichting
- * Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut
- * Reformatorisch Maatschappelijke Unie
- * Vereniging Bijbel & Onderwijs
- * Vereniging van Christen Historici
- * Vereniging van Christen Pedagogogen
- * Tijdschrift Bijbel & Wetenschap

Bijbel & Wetenschap is het tijdschrift van de Evangelische hogeschool. Dit blad komt acht maal per jaar met artikelen over bijbelwetenschap, wijsbegeerte, archeologie, creationisme, (kerk)geschiedenis, (medische) ethiek, aardwetenschappen, kunst, literatuur, theologie, biologie, massamedia en astronomie en kost maar f 35,- per jaar.

*Ik kan gaan slapen zonder zorgen,
want slapend kom ik bij U thuis.
Alleen bij U ben ik geborgen.
Gij doet mij rusten tot de morgen
en wonen in een veilig huis.*

Psalm 4:3

In Jezus ontslapen onze lieve moeder en oma

MARGARETHA KROES-STORMMESAND

Sinds 29 maart 1988 weduwe van **Wiepke Jan Kroes**
op de leeftijd van 86 jaar.

Kinderen en kleinkinderen

Nunspeet, 20 april 1995

Correspondentie-adres:
F.J. Bakker
Noorderkerkstraat 22
8081 EV Elburg

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Open Doors brengt nieuwe Chinese kinderbijbel uit

(van onze red. kerkelijk leven)
ERMELO - Open doors heeft een nieuwe kinderbijbel voor en door Chinezen uitgebracht.

Aan dit project heeft Open Doors lang gewerkt. Volgens de organisatie werkt waar

geloof niet uitgedragen mag worden, is deze uitgave uniek.

Want het is de eerste en enige kinderbijbel in modern Mandarijn en in het vereenvoudigde schrift.

Turkije houdt transport van Open Doors tegen

OPEN DOORS AL 40 JAAR OP DE BRES VOOR DE LIJDENDE KERK

Bijvoorbeeld voor Chinese christenen die niet aan een bijbel kunnen komen of ex-moslims die gevangen zitten in Soedan, Pakistan of andere islamitische landen. Daar waar christenen lijden om hun geloof probeert Open Doors hen te steunen met bijbels, lektuur en persoonlijke bemoediging. Open Doors is een Nederlandse organisatie die kerkelijk onafhankelijk is. Financieel wordt Open Doors gesteund door christenen en kerken uit alle denominaties.

OPEN DOORS
40

BEL VOOR MEER INFORMATIE OPEN DOORS 03410-17844
STEUN HET WERK DOOR UW GEBED EN GIFT (GIRO 7733)

OPEN DOORS VOOR U

SPREEKBEURTEN

Wij komen bij u langs als u ons uitnodigt, met film of dia-series over:

- Christenen in communistisch China
- Kader-opleidingen
- De kerk in de moslimwereld
- Verschil christendom en islam
- Het wereldwijde werk van Open Doors

GRATIS MAANDBLAD

Actuele informatie over de Lijdende Kerk wereldwijd

KINDERMATERIAAL

Lessen voor kinderen, over China en de islam, met kleurplaten en werkjes.

UITLEENSERVICE

De films/dia-series kunt u ook lenen, plus video's over Pakistan, Iran, China, Albanië.

COMITÉ VAN AANBEVELING O.A.:

drs. P.J. van Kampen
dhr. M. Leerling
dhr. H. Binnendijk
dhr. R. Blom
ds P. Boomsma